

LUMINA PENTRU TOȚI

REVISTĂ ILUSTRATĂ

DE

ENCICLOPEDIIE ȘI DE PEDAGOGIE

BCU Cluj / University Library Cluj

LUMINAREA POPORULUI

Apare de două ori pe lună în 24 pagine sau numai o dată
în 48 pagine

Director: ENIU D. BĂLTĒNU

ABONAMENTUL:

PE UN AN 10 LEI

PE ȘESE LUNI 5 »

PENTRU STREINĂTATE PE UN AN 11 »

Ediția de lux costă îndoit.

BUCURESCI

ADMINISTRAȚIA

La Librăria și Tipografia Școalelor, Str. Lipsrani
No. 96, vis-a-vis de grădina Sf. George nou

REDACTIA

Calcea Moșilor. No. 138, Pensionatul ENIU
BĂLTĒNU

Un număr costă 2 lei.

Bibl. Univ. Cluj

1185-1093

REVISTĂ PEDAGOGICĂ

„LUMINA PENTRU TOȚI“

Apare în București

CALEA MOȘILOR 138, PE AN 10 LEI

Cuprinsul N-ului 10 anul 3, Martie 1888

Inștiințare importantă	440—
Sentințe pedagogice, de ENIU BALTÉNU	442—444
Copilașul și Banca, de TOMA ILIESCU	444—445
Studii asupra literaturii populare, de DOBRE ȘTEFANESCU	445—447
Transformismul, de D. IONESCU	447—450
Cum învață Gertruda copiii săi, de E. BALTÉNU	450—460
Poesii populare din Transilvania, cuieșe de P. VANCU	460—462
Schițe din istoria pedagogiei, de IÓN RUSSU	462—467
Note istorice și științifice, de CRIST. ST. REVERÉNU	467—469
Țara mea, de VALENTIN DIONIU	469—
Doctorul fără argint, de M.	469—471
Fetița și Furca, de C. POPESCU	471—472
Sus pe culmea Carpatină, de C. POPESCU	472—
Credințe populare, de IÓN ST. NEGOESCU	473—475
Un requiem la mormântul lui Gheorghe Crețenu	476—480
Napoleon Bonaparte, de IÓN RUSSU	480—487
D. Titu Maiorescu, noul ministru al școlilor, de E. B.	489—487
Tot se mai gădesc omeni ai lui D-zeu	488—
Congresul didactic	488—
Correspondența	488—
Administrația și administratorul acestei reviste	488—
Justificarea întârzierii	488—

Lucrările lui ENIU BĂLTÉNU tipărite

1. *Studii asupra poeziei la Eleni*, 4 lei.
2. *Din Metoda de a învăța pe copii cu înlesnire scrierea și citirea*, ediție nouă d'abia a apărut din conducător CARTICICA I, care costă 35 bani.

DIN ÎNVĂȚĂMÎNTUL INTUITIV PENTRU COPIL DE AMĂNDOUĂ SEXELE

după metoda și procedurile lui Pestalozzi și Froebel
să aparut următoarele lecțiuni:

3. *Lecția I, FLÓREA*, costă 20 bani.
4. *Lecția II, MINCÉ*, costă 30 bani.
5. *Lecția III, CUBUL*, costă 20 bani.
6. *Lecția IV, CILINDRUL, SFERA și CER-
CUL*, idem 20 bani.

DIN BIOGRAFIILE OMENILOR MARI

(1888) să aparut până acum numai următoarele: (1888)

7. *CARMEN SYLVA*, ilustrată 40 bani.
8. *DAVILA*, ilustrat, 50 bani.

DIN STUDIUL NATUREI NUMAI:

9. *CARTICICA I*, ilustrat, 20 bani.
10. «LUMINĂ PENTRU TOȚI», revistă pedagogică, abonamentul 10 lei pe an și 5 lei pe 6 luni pentru România, 11 pentru străinătate.
11. *DISCURS ASUPRA STILULUI DE BU-
FON*, traducere, 30 bani.



REVISTĂ ILUSTRATĂ

DE ENCICLOPEDIIE ȘI DE PEDAGOGIE PENTRU LUMINAREA POPORULUI

Director : ENIU D. BĂLTĒNU

INȘTIINȚARE IMPORTANTA

Aducem la cunoștința cititorilor noștri, că cu începerea acestui număr, revista „Lumina pentru toți” se tipărește în Tipografia Școlilor, strada Lipșcani No. 96, fondată acumina de mine în asociațiune cu D-l C. P. Conduratu. Acesta ne pune în poziție să putem realiza mai multe îmbunătățiri, cu începerea anului al IV, care e peste două luni. În schimb rugăm pe abonații noștri să bine-voiască a ne trimite urgent abona-mentul.

Eniu D. Băltănu.

SENTINȚE PEDAGOGICE

I

În materie de educație, efectele cele mai bune sînt acelea cari se produc mai încet, mai cu greu.

II

Vom pute recunoște dacã nivelul inteligenților și al caracterelor s'a ridicat ori nu, tocmai când copiii cari se află, acum în școle, vor fi ajuns în etatea matură.

OCT. GRÉARD

III

Copilul este victima inocentă și neputincioasă a părinților, a școlilor și a societății; căci dacã se naște slab, bolnăvicios, nu este el cauza; dacã suferă, se îmbolnăvește, se strică, se corupe, se tâmpește, nu este el cauza; dacã nu se cultivă conform firii lui, dacã nu are caracter nobil, generos și onest nu este el vinovat.

EDEMBAL.

IV

Școla este datore să țină sémă de destinația copiilor. Decî programele trebuiesc alcătuite în vederea acestei destinațiuni.

EU.

V

Destinația copilului în întăia linie este să ajungă în stare de a fi ființă sănătósă, avënd tóte membrele și tóte organele corpului așa desvoltate, în cât să fie apte a funcționa pe cât se póte de perfect și de armonic. În a doua linie,

destinația copilului este să ajungă om, adevărat om, adică:

1. să aibă creieri buni a observa, a aduna cunoștințe, a-și aduce aminte, a-și închipui, a cunoște, a judeca, a prevedea și a lua hotărâri.
2. să aibă inimă bună a simți, a conștientiza și a iubi.

Deci dreptate aveau străbunii noștri, Romani, când diceau că numai într'un corp sănătos se poate afla un suflet sănătos: «*Mens sana in corpore sano.*» În a treia linie, copilul este destinat să ajungă membrul societății, cetății, țării în care trăește, unde are să se bucure de multe bunuri, drepturi, dar unde va avea și datoriile de împlinit.

Aceste trei puncte resumă datoriile părinților, școlii și societății către copil, de unde urmează că programele educației trebuie să tindă a dezvolta în copil ființa animală, ființa umană și ființa națională.

ENIU D. BALTÉNU

VI

Pedagogia este știința cea mai folosită și arta cea mai frumoasă; căci, ca știință ea coprinde principiile și regulile educației și instruirii omului; iar, ca artă, ea realizează, pune în practică, traduce în faptă principiile și regulile stabilite de dînsa.

EDEM.

VIII

Școla, fără ajutorul părinților, nu poate să-și ajungă scopul.

VIII

Programele actuale din România nu corespund pe deplin scopului școlii.

IX

Vreți să ridicați un popor? — Dați-i școli, școli și iar școli cu programe *bune* și cu dascăli *buni*.

X

Cei mai buni conducători ai națiunilor sînt acei, cari cheltuesc pentru școlele poporului mai mult de cât pentru ori-care altă ramură a serviciilor publice.

XI

Numai în țările unde școla va fi instituția cea mai însemnată și cea mai onorată, se va face adevărat progres.

XII

Nimeni nu pôte fi bun pedagog, dacă nu va fi mai în-tîi bun *psycholog*.

XIII

Psychologia este cheia pedagogiei.

22 Martie 1888.

Adunate de *Eniu Bălănu*, București.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

COPILUL ȘI BANCA

Iubita mea băncuță !
Eū tot mereū pe tine
Șed, dragă draguliță,
În ori-ce ți cu bine.

II

Pe tine în tot anul,
Pun un ghiosdan și cartea,
Pun placa și condeiul,
Hârtia și dreptatea.

III

Te 'ntreb : Nu ostenești
Ținênd p'a ta spinare

Fără să odihnești
O așa povară mare?

IV

Dar banca îi răspunde:
Eu vecinic n'obosesc,
La cei-ce se pătrunde
Și bine mă 'ngrijesc.

Toma Iliescu
(Casota, Buzoii)

STUDII ASUPRA LITERATURII POPULARE**2. Proverbiile**

Proverbiile nu sunt alt-ceva de cât filosofia practică a vieții omenești. În ele se vede multă înțelepciune, de aceea Românii le exprimă foarte adesea ori în vorbirea lor comună și în conversațiunea dintre dînșii, în cât mai la orice pas în convorbirea lor serioasă exprimă câte un proverb, care nu este alt-ceva de cât exemple înțelepte ce trebuie să urmeze cel sfătuit. Așa dar, proverbiile par a fi niște articole din legiuirile barbare, cari în légănul de pruncie al popórelor se țineau prin memorie.

Proverbiile sunt niște observațiuni înțelepte făcute asupra vieții, de tóte zilele, a omenirii și exprimate într'o formă mai mult sau mai puțin neînțeleasă de fie-cine, ast-fel că cer a fi însoțite de o explicațiune óre-care prin câte-va cuvinte. Ele fac parte din comuna comórá a popórelor. Ele sunt mai aceleași la tóte popórele din Europa; însă românul le exprimă într'un mod mai clar de cât cele l'alte popóre. Unele din ele nu le au de cât Românii, iar altele sunt proprii ale românilor.

Câți-va dintre învățații străini au adunat proverbiile d'ale Românilor și le au comparat cu d'ale popórelor germanice și latine (Romanice), apoi le au publicat; însă n'au făcut

o publicațiune completă și acesta din cauză că nu au cunoscut limba română. Acești streini au fost:

Iohan Karl Schuller, profesor la gimnasiul din Sibiu, care a tipărit mai multe scrieri despre literatura poporului Român și între altele la 1860, un studiu asupra colindelor române după publicațiunea d-lui Anastasie M. Marianescu. Schuller o traduse în nemțește împreună cu un număr de proverbi românesci. Cartea sa poartă titlul : « *Aus der Valachei: Romänische Gedichte und Sprichwörter* »

Proverbiile publicate în cărticica lui sunt în număr de 332, traduse după Anton Pann. Cea mai mare greșelă ce a făcut, este, că împreună cu traducerea germană nu a dat și textul român. El mai pune pe cele analoge cu cele Germane, Francese, etc., fără ca cel puțin să dea și textul Frances sau Italian ori Engles.

Apoi afară de acesta nu le-au însoțit de ore-care explicațiuni în ce anume casuri românul exprimă asemeni proverbi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La anul 1859, Maghiarul *Aés Károly* publică în Pesta o cărticică intitulată : « *Coversațiunii maghiare, germane, italiene, române, boeme-slavone și serbe, acasă și pe drum.* »

Tot aceeași cărticică mai în urmă fu tipărită în prescurtare, în care se cuprindea numai limbile, maghiară, germană și română în care figurează și câte-va proverbi române, dar foarte puține. El, pe lângă textul Maghiar, dă și pe cel Român și German, dar proverbiile noastre le dă într'un mod foarte schimonosit, în cât nu mai seamănă a fi proverbi române.

Mai târziu *Reinsberg-Däringsfeld*, pe lângă alte scrieri, dete la lumină studiul intitulat ; « *Die Sprichwörter der Rumänen im Vergleich zu denen andererromänischen Völker* » *) El însă le publică într'un mod mai complet însoțite aproape de ore-care explicațiuni filosofice.

Proverbiile ce urmăză a fi adunate din popor și ori-care altele trebuie să păstreze un număr de ordine, să fie așe-

*) Proverbiile Românilor în comparație cu ale altor popore romane.

date alfabetice și să fie însoțite de toate variantele lor. Se vor compara cu proverbiile altor popoare cu cari au vr'o asemănare, dându-li-se și aceloră textul în alăturare de cel românesc. Dacă proverbiile vor fi luate din alți autori Români, să se spună ediția, pagina și autorul din care s'au luat. Se vor însoți și de explicațiunile filosofice necesare, sau istoriile ce se lăgă de dînsele; apoi tot de odată se vor așeza așa după cum fac parte din viața practică, din Evanghelie (Religiune), din istorie, din localitate, etc. O asemenea colecțiune va fi completă și tot de o dată rațională.*)

Dobre Ștefănescu.

(Grindu-Ialomita).

TRANSFORMISMUL

EVOLUȚIUNEA MATERII ȘI A FIINȚELOR VII

BCU Cluj / Central University Library Cluj

INTRODUȚIUNE

(Urmas)

Din expresiile „*regnul hominal*” și „*omul nu e nici inger nici fiară sălbatică*”, ar urma că omul e superior celor lalte animale și inferior unei ființe supreme; de aceea ne vedem siliți a cerceta de unde și-a luat începutul această credință pe care se întemeiază presupunerea că se află o autoritate supremă, lucru de care s'au folosit casta preoțescă și domnitorii la toate popoarele spre a micșora pe individ în profitul statului.

Ba încă în timpurile mai noi, la acești asuprașitori, sau mai alăturat jacobini, oportuniștii și unele școle sociale pentru înjosirea individului.

În adevăr, când admitem o ființă supremă a tot știutoare și a tot puternică, prin această admitem tot de o dată că e reprezentată în societatea omenescă prin indivizi superiori celor lalți oameni, și că unii din acești reprezentanți sunt a tot știutori,

*) G. Dem. Teodorescu, «Cercetări asupra proverbiilor române», 1887, București.

prin urmare infailibil, precum se pretinde papa de la Roma iar alții a tot puternicii, precum sunt autocrații.

Prin credința acésta într'o ființă supremă, omul care e cea d'ântéiu ființă în natură, s'a înjosit de bună voia sa, ocupând trépta a doua. Causa acestei înjosiri este că din toți timpii, un număr mic de indivizi mai inteligenți de cât cei-lalți, a exploatat mulțimea care n'avea cunoștință despre lucrurile ce o încunjoră, despre proprietățile materii, despre propria sa făptură, despre fenomenele și legile naturii.

Acești indiviți mai inteligenți au inventat ființa supremă spre a se face ministrii ei, și pe frica de acésta ființă ei și-au clădit puterea lor ca și o mumă care și sprijină autoritatea sa pe frica ce inspiră gogorița ce ea a inventat.

Pămîntul săpat de mâinele omului era proprietatea sa, cei îndărătnici însă l'au făcut să créză că pămîntul este proprietatea ființei supreme și i-au furat fructul muncii lui. El era liber, ei l'au făcut să-și plece fruntea înaintea unui stăpân absolut, de la care ei și-au atribuit autoritatea. Omul inbea liber pe femeia sa; ei i-au regulamentat inima și i-au legiferat amorul. Despotism religios și politic, nepotrivire socială, căsătorie religioasă și civilă, dijmă și bellicuri, supunerea totului unora, tóte acestea au izvorît dintr'acésta idee, admisă de ignorant cu multă ușurință, că omul are în afară de natură, un stăpân suveran, reprezentat pe pămînt de casta popescă și de autocrați.

Pentru a da omului tótă libertatea și tótă individualitatea sa, trebuie pe de o parte a-l convinge, că e la fel cu cele-lalte animale prin organizațiunea și proprietățile sale, dar că le este superior numai ca urmare a evoluțiunii a cării cea mai înaltă tréptă o ocupă el, și că e în stare de a se mai perfecționa încă, iar pe de altă parte a-l convinge că el nu este inferior nici unei alte ființe. A fi cel d'întâi dintre animale, prețuește mai mult de cât a fi cel din urmă dintre ele.

Problemele politice și sociale găsiudu-se ast fel desfăcute de tóte elementele streine ce le întunea până ađi, va fi ușor de a le atinge cu procedurile puse în lucru pentru studiul a tot ce este animal viu în societate. Politica va deveni un capitol

al biologiei și va trebui să-și ia drept temelie adevărata cunoștință a organismului omenesc și a funcțiunilor lui.

Ast-fel că nu trebuie să considerăm ca ceva straniu că savantul se preocupă de chestiunile politice și sociale, de a-și îndrepta toate lucrările sale pentru descoperirea mijloacelor de îmbunătățit spre a îmbunătăți pe om, și de a-i face starea socială cât se poate de perfectă.

Pentru ce naturalistul s'ar desinteresa de chestiunile relative la organizațiunea societăților omenesci, adică de chestiunile politice, atunci când studiile lor îl pun în pozițiune să le deslege cu mai multă siguranță de cât ori-cari alte studii? Nu este așa de departe până când, în lumea științifică, se va convinge că a fi naturalist fizic sau chimist, nu împiedică de a fi cetățean, și că ori-ce om învățat va crede de datoria sa a da tot sprijinul său uneia din problemele cele mai mari care ar putea preocupa inteligența omenescă, aceleia care a primit numele de *Chestiune socială*.

Unii oameni cari se cred serioși și cari cu deosebire sînt destul de îndemnatici spre a inspira o încredere orbă în pretinsa lor serioșitate unei părți din concetățenii lor, afirmă că, într'adevăr nu există „Chestiune socială“.

Ast-fel discipolii lui Pangloss dic: „Totul este în starea cea mai bună, în cea mai bună lume posibilă“.

Ca probă este că ei jecă la bursă, că dețin puterea, că ei sînt miniștri sau ambasadori, prefecti sau sub-prefecți, casieri sau controlori, și, că înarmați de vechile legi ale monarhie și ale imperiului, ei pot după placu-le, să impuie tăcere tuturilor acelora cari și-ar ridica vocea pentru a se plînge de sôrtă, sau ar încerca să-și grupeze puterile lor pentru a rezista exploatorilor muncii și miseriei lor.

Favoriții norocului nu se gîndesc că negînd existența unei „chestiuni sociale“, ei negă însăși existența societății din care fac parte, și dic ca prostul care neștiind să citescă și nevoind să învețe, negă existența cărților.

Să deschidem dinaintea ochilor cartea naturii și să le zbăr-năim la urechi câte-va cuvinte din adevărurile ce ea coprinde. Gîndim că va fi o lucrare care va folosi nu numai celor ce

suferă și celor ce sunt datorii să arate mijlocele de apărare ce natura le pune la dispozițiune, dar va folosi însiși protivnicilor noștri, arătându-le ce imprudență fac când nu vor să recunoască fenomenele cele cari mai că nu se pot tăgădui, disprețuind ocupația cu o chestiune care îi va răspunde fără dore și fără pote.

„Știința ne spune, că omenii se nasc neegali în putere și în inteligență, dar ei se nasc d'o potrivă în drepturi. Neegalitatea care există între ei, este condițiunea trebuincioasă evoluțiunii, unul din agenții neapărat trebuincioși, procesului ascendent, mersului de urcare ce conduce natura către un progres neîntrerupt.

„Ființele cele mai bine înzestrate, cele mai tari, cele mai inteligente, într'adevăr, resistă cu mai multă ușurință condițiilor nefavorabile ale mediului în care ele trăiesc, și calitățile lor trec din generațiune în generațiune, dobândind în fie-care o dezvoltare foarte mare. Ființele cele mai slabe, cele mai puțin inteligente, din contră mor unele după altele lăsând locul celor mai tari și mai inteligente. Și ast-fel omenirea merge spre progres al cărui sfârșit nu s'ar putea prevedea.

„Luând acest fapt drept temelie al constituirii sale, o societate științificește întocmită, ar trebui să dea tuturilor membrilor săi mijloce de dezvoltare, fără piedică, să le dea puterea fizică și intelectuală cu care i-au înzestrat. Ar trebui să le puie în mod gratuit la dispozițiune, nu numai instrucțiunea primară, dar încă instrucțiunea secundară și însuși învățământul superior, dacă inteligența lor le permite să meargă pân'acolo. În același timp, ea ar trebui să le dea toate mijlocele de dezvoltare ale puterii lor fizice și de a-i înarma ast-fel, în cât să potă rezista cât se va putea mai mult acelora cari s'ar încerca să-i prăpădescă.

(Traducere după Lanessan de D. Ionescu).

(va urma).

CUM ÎNVĂȚĂ GERTRUDA PE COPIII SĂI?

(Capul d'operă pedagogic al lui Pestalozzi, compus din 14 epistole adresate amicului său Gesner)

EPISTOLA A TREI-SPRE-DECEA

„Amice Gesner, îți scriam altă-dată că aș merge pré departe, dacă aș voi să spui în amărunt principiile și regulile pe cari

se întemeiază cultura celor mai însemnate calități practice. Cel puțin nu voiŭ să termin aceste epistole fără să nu ating o cestiune care este cheia întregului meu edificiu; adică, cum, în esența sa, simțimîntul religios se alipește la principiile recunoscute de mine în genere ca adevăratele principii ce presidă la dezvoltarea nemişului omenesc.

„Și aci, eŭ tot în mine însumi caut deslegarea acestei cestiuni, și mă întreb: cum se naște în sufletul meu ideia de D-ŭeu? De unde vine că eŭ cred într'un D-ŭeu, că mă arunc în brațele lui, că mă simt fericit iubindu'l, încreșându-mă lui, mulțumindu-i și supnindu-mă lui?

„Numai de cât vęd că simțimintele de iubire, de încredere, de recunoștință și de ascultare, trebuie neapărat dezvoltate de mainainte în inima mea spre a le puté aplica lui D-ŭeu. În adevăr, trebuie să iubesc pe ómenii, să fiŭ recunoscător ómenilor și să ascult de ómenii, înainte de a mă puté înălța la iubirea de D-ŭeu, la recunoștința către D-ŭeu, la încrederea în D-ŭeu și la supunere lui D-ŭeu: „Căci, cine nu iubește pe fratele său pe care-l vede, cum ar iubi el pe tatăl său care e în cer și pe care nu-l vede?“

„Eŭ mă întreb deci: cum se face că eŭ iubesc pe ómenii, că mă încred lor, că le sunt recunoscător și că-i ascult? — Cum ajung să facă parte din natura mea sentimentele pe cari se întemeiază mai cu sémă iubirea și recunoștința către ómenii, încrederea în ei, calitățile prin cari se dezvoltă supunerea omului. Și eŭ găsesc că ele au principalul lor început în relațiile dintre mamă și micul ei copil.

„Trebuie ca mama să aibe grije de copilul său, să-l hrărescă, să-i dea siguranța și mulțumirea: ea nu póte face alt-fel, ea e împinsă la acésta prin puterea unui instinct cu totul natural. Ea își împlinește acéstă datorie, îngrijește de nevoile lui, depărtéză de la el cea ce nu-i place, vine în ajutorul slăbiciunii lui, și copilul e îngrijit, mulțămit: *dragostea a încolțit în inima lui.*

„Un lucru ce el n'a vędut niciodată i isbește privirile: e uimit, speriat și țipă. Mama sa îl strînge cât póte la sînul său, îl amuzéză, îl mângăae. Țipetele lui încetéză, dar ochii i rămân încă lung timp uși de lacrimi. Altădată el vedé din nou acelaș lucru; mamă-sa îl reia în brațele sale protectóre și-i suride

iarăși. De astădată el nu mai țipă, ci răspunde la surîsul mamei sale printr'o privire limpede și senină, *acésta va să dică că încrederea a încolțit în inima lui.*

„La cea mai mică necesitate a copilului, mama alérgă la lé-gănul lui. Ea i dă să mănânce și să bea, când el simte nevoie de acestea. El se liniștește când aude pasul ei și-i întinde mâinile când o vede; ochii lui strălucesc când privesc sînul mamei lui. In fine iată-l săturat. Mama și plăcerea pentru satisfacerea trebuinței se confundă pentru el în una singură și aceeași cuturare: *el este recunoscător.*

„Acești germenți de amor, de încredere și de recunoștință se desvoltă în curénd. Copilul cunoște pasul mamei sale, suride la umbra ei și iubește pe ori cine 'i séménă; o ființă care séménă mamei lui este pentru el o ființă bună. El suride chipului ei și figurii omenești. El iubește pe acela la care ține mama lui. El întinde mâinile și sărută pe frații, pe surorile și pe tóte persónele cărora tinde mâinile și-i sărută mama lui. Din acestea *dragostea de ómenți, frăția a încolțit în inima lui.* Cluj

„Supunerea este o calitate care, la început, are tendințe contrarii aplecărilor prime ale naturii nóstre fizice. Ea se formează prin educațiune. Ea nu rezultă numai din instinct, și cu tóte acestea ea urmăză în desvoltarea sa acelaș drum ca și instinctul. După cum trebuința precede dragostei, satisfacerea trebuinței precedă recunoștinței, sfiala-încrederii, de asemenea o dorință violentă precede neapărat supunerii. Copilul țipă înainte de a ști aștepta, este nerăbdător înainte de a se supune. Paciența, răbdarea naște înaintea supunerii; copilul devine cu adevărat supus, ascultător numai prin răbdare. Ântâile arătări ale acestei virtuți (ale supunerii) sunt curat pasive și le provócă mai cu sémă simțimîntul asprei necesități. Dar și acest simțimînt se desvoltă d'ântâi pe genuchii mamei lui: trebuie negreșit ca copilul să aștepte ca mama lui să-i dea sînul; trebuie negreșit ca el să aștepte să-l ia în brațele ei. Numai cu mult mai târziu se desvoltă în el supunerea *activă*, și numai cu mult mai târziu încă el are în adevăr conștiință că e bine ca să se supună mamei sale.

„Evoluțiunea omului vine de la o tendință energică și vio-

lentă care ne împinge la satisfacerea trebuințelor noastre materiale. Sinul mamei potolește prima furie a apetiturilor corporale și produce amorul. Curând apoi, se arată téma; tot sinul mamei face să tacă téma. Așa se operază unirea acestor două simțăminte: dragostea și încrederea; așa apar primii germeni ai recunoștinței.

„Natura se arată neînduplecată pentru violențele copilului, care lovește lemnul, piatra; natura rămâne nepăsătoare și copilul nu mai lovește nici lemnul nici piatra. La rândul ei, mama lui este neînduplecată la dorințele lui nemoderate. Când el țipă și strigă; ea rămâne tare, neînduplecată. Atunci el nu mai țipă, se obișnuiește a-și supune voința la voința mamei sale: *iată prinții gemeni ai pacientei, ai răbdării, primii gemeni ai supunerii.*

„Supunerea și dragostea, încrederea și recunoștința, toate întrunite, deșteaptă în copil atâtăia zăre a *conștiinței*. El începe să simtă, la început în mod obscur, întunecos, nedeslușit, că nu e bine să se supere contra mamei sale care-l iubește. El simte, la început de asemenea într'un mod nehotărât, că mama sa nu e în lume numai și numai pentru dînsul, că, în lume, totul nu e numai pentru el. Și, în acelaș timp cu acest atâtăiu simțămînt, începe încă un altul să încolțească: el simte că și el însuși nu este în lume numai pentru dînsul singur. Acesta e germenul, atâtăia presupunere confusă a ideii de *datorie* și de *drept*.

„Astfel sînt atâtăile luii mari ale dezvoltării *personalității*, cari nasc din relațiile mamei cu pruncul său. Dar tot aceste relații cuprind, încă în germen e adevărat, însă în totă întregime și întinderea sa, acea pornire a firii omenești care ne face să iubim pe creatorul nostru. Voiu să dic că elementele tuturor simțămintelor religioase produse de credință, în fond, sînt identice cu simțămintele născute din dragostea copilășului pentru mamă sa. În ambele casuri, aceste simțăminte se nasc tot în acelaș mod.

„În amândouă casurile, copilul ascultă, crede și se supune. E adevărat că la această etate, în ambele casuri, copilul nu știe ce crede nici ce face. Dar atâtăile motive cari dictău credința și purtarea lui, aū să dispară în curînd. Personalitatea lui

care începe, i permite să părăsască mâna mamei sale: căci el are acuma simțimîntul de sineși și în mintea lui încolțește cugetarea că numai are nevoie de mamă sa. Mamă-sa i citește în ochii lui această cugetare născîndă. Mai mult de cât ori când ea-l strînge la pîeptul ei și cu un accent ce el nu mai auzise niciodată, ea-i dice: „Copilul meu, se află un D-zeu de care tu ai nevoie, acum când tu nu mai ai nevoie de mine; e un D-zeu care te ia în brațele lui, când eă nu te mai pot protege; e un D-zeu care cugetă la fericirea și bucuriile tale, când eă nu-ți mai pot da nici bucurii nici fericire.“ Atunci în inima copilului se petrece ceva care nu ne stă în putere a-l spune prin cuvinte; adică în sufletul lui se produce o mișcare sfîntă, o înălțare a credinței care-l ridică mai presus de el însuși. De abia mamă-sa a pronunțat numele lui D-zeu, și el se bucură că-l aude. Simțimintele de dragoste, de recunoștință, de încredere, înnăscute la sînul mamei, se întind, se măresc; ele se întind pînă la D-zeu ca și pînă la tatăl sîu, pînă la D-zeu ca și pînă la mama sa. Supunerea a găsit acum un câmp mai întins spre a se exercita, spre a se aplica: copilul, care crede de acum înainte în ochiul lui D-zeu ca în ochiul mamei sale, se pîrtă bine acuma din dragostea către D-zeu, după cum pînă aci se purta bine din dragostea către mamă sa.

„Acastă ântăie încercare a inocenței și inimii materne spre a împăca, priu dispoziții religiose, primele pretenții de neatîrnare cu simțimintele morale desvoltate de mainainte, ne descoperă puntele fundamentale ce trebuie să aibe în vedere educația și învățătura, dacă ele voesc negreșit să realizeze îmbunătățirea omului.

„Ântăiele semințe de dragoste, de recunoștință, de încredere și de supunere au fost simplul rezultat al simțimintelor instinctive între mamă și copil. De aci nainte desvoltarea acestor germenii stă în mâna ômenilor, cea ce constituie o artă superi-ôră. Dar să nu perdem din vedere, nici un moment, ântăiele ochiuri cari au format la început rețeaua sa; căci firul s'ar rupe pe dată în mâinile nôstre. Aci e un pericol mare pentru copiii nôstri și acest pericol se presentă de timpuriu. Copilul gîngănește numele mamei sale, o iubește, i e recunoscător, se

încrede în ea, i se supune. El gângănește numele lui D-zeu, iubește pe D-zeu, i se supune. Dar abia i aū încolțit în suflet recunoștința, dragostea, încrederea și pe dată motivele cari aū determinat aceste simțiminte pier; adică: *el nu mai are nevoie de mamă sa*. Lumea, ce-l înconjoră ađi, i strigă: „*Acum tu ești al meu.*“

Copilul înțelege acest glas și trebuie să-l înțelegă. Instinctul de copil mic s'a dus din el; instinctul puterii lui crescēde 'i ia locul, și germenul, sēmânța moralității, semēnată în sufletul lui prin simțimintele din pruncie, are să fie și chiar trebuie să fie de odată isbit de mōrte, dacā, în acel moment, nu acața nimeni la furca de aur a creațiunii firul vieții sale, adică ântēile impresii produse în el de simțimintele înalte ale naturii sale morale. Mamă, mamă, lumea începe să-ți depărteze copilul de inima ta, și dacā, în acest moment nimeni nu alipește simțimintele nobile ale naturii lui la acēstā nouă arētare a lumii simțurilor, atunci s'a pierdut de tot: mamă, mamă, copilul tēu 'ți este smuls de la sînal tēu; lumea cea nouă devine acum mama lui și D-zeul lui. Plăcerea simțurilor este D-zeul lui. Propria sa autoritate devine D-zeul sēu.

„Mamă, mamă, copilașul tēu te-a pierdut pe tine, s'a pierdut pe sine-și. Flacāra dragostii s'a stins în sufletul lui. D-zeu nu mai e în el. Respectul de sine însuși e mort într'însul din sēmânța sa. El merge spre acea stare de corupțiune, unde patimile simțurilor nu mai aū frēu.

„Omenire, omenire, iată periōda de tranșiție, când simțimintele copilașului dispar și fac loc ântēilor impresii neatārnate de mamă și provocate de farmecile lumii! Iată ora când pentru ântēia orā ogorul favorabil culturii celor mai nobile simțiminte ale naturii omenesci, are să se ascundă sub picioarele copilului! Iată momentul când mama lui începe să nu mai fie pentru el ceia-ce era până aci; când, din contrā, sēmînța încrederii în acēstā apariție vie și nouă a lumii dospește în spiritul lui; când farmecul, plăcerea acestei *vedenii* are să ștōrgă, să absorbă, credința lui în mamă-sa, care numai e pentru el ceia-ce era, în același timp, ca și credința lui în D-zeu pe care nu 'l mai vede nici nu 'l mai cunōște! Tot ast-fel, în natura sēlbatică, rădăci-

nile erburilor rele, mai aspre și mai tari, năbușesc și omorâ rădăcinile plantelor mai bune, a cărora țesătură e mai delicată. Omenire, omenire, iată perioada vieții când se operează despărțirea simțimintelor de încredere ce copilul înclinase mamei sale și lui D-zeu de simțimintele ce el închină acestei lumi ce 'i apare în noutatea ei, precum și la tot ce ea cuprinde! Aci, la încrucșarea acestor două drumuri, avem nevoie de totă arta și de toate puterile noastre spre a conserva, în inima copiilor noștri, întregi, neștirbite, simțimintele de recunoștință, de dragoste, de încredere și de supunere!

„In aceste simțiminte residă D-zeu și întreaga putere a ființei noastre morale e strâns legată cu păstrarea lor.

„Omenire, ar trebui să faci tot ce-ți stă în mână, să-ți desfășuri totă priceperea, pentru ca să poți alt-ceva în locul dispărutelor cauze fizice cari desvoltaseră aceste simțiminte la copilăș, pentru ca să 'iei în mâini noi mijloce de a le redeștepta în sufletul lui, pentru ca să nu lași ca seducțiunile lumii să ajungă la simțurile copilului care crește, de cât asociindu-se la acele simțiminte.

O! omenire, aci, pentru întâia oară tu nu te mai poți încrede naturii, tu ești dator să faci tot ce 'ți stă în putință spre a sustrage copilul tău orbei ei direcții, și spre a 'l supune regulilor de conduită și mijloacelor eficace ce experiența vécurilor a pus între mâinile noastre. Lumea ce apare ađi privirilor copilului, nu mai e lumea creată de D-zeu; e o lume care a perdut tot d'odată nevinovăția plăcerilor sensuale și simțimintele cari formaū fondul naturii sale, o lume unde domnește răsboiul intereselor egoiste, o lume plină de absurdități, de violență, de mândrie, de minciună și de înșelăciune.

„Nu mai e lumea, așa cum a eșit din mâinile lui D-zeu; e o lume care atrage copilul tău în valurile sale turburate și în vârtejurile prăpăstii în fundul căriia locnesc nepăsarea și moartea morală: Nu mai e creația lui D-zeu. Lumea de ađi înfățișează vederilor copilului tău forța brutală, arta ce întrebunțează pentru propria sa corupțiune.

„Sărmane copil, lumea ta este camera ta de locuință ¹⁾. Dar tata-tău e împiedicat de ocupațiile lui, mamă ta e contrariată astăzi, mâine ea va avea visite, poimăine ea va avea necazurile ei. Ție, ți-se urăște; faci întrebări, bona ta nu-ți răspunde de loc; vrei să ieși în drum, nu te lasă; ești redus să te cerți p'o jucărie cu soră-ta. Sărman copil! ce tristă e lumea ta, tot odată fără inimă și îngrozitoare! Și dacă te plimbă într'un car aurit, sub umbra arborilor, ești tu cu asta mai fericit? Guvernanta ta înșală pe mamă ta; tu suferi mai puțin, dar devii mai rău de cât cei ce suferă. Ce ai câștigat cu asta? Lumea ta te apasă încă mai mult de cât pe cei ce suferă.

„Lumea noastră e așa de mult afundată în perversitatea unei educațiuni și unei apăsări contra naturii, în cât nu mai are nici un simțiment despre mijlocele pentru conservarea în om a unei inimi curate. Neîngrijirea ei față cu inocența omului este aceea a unei mame vitrigi, și de 99 de ori la sută, această neîngrijire distruge, și nici nu poate să nu distrugă, ultimele mijloce ce ne mai rămân pentru îmbunătățirea nemului omenesc; căci lumea apare ochilor copilului, în totă noutatea sa, tocmai la etatea când nimic, absolut nimic, nu vine să cumpănescă preponderanța, farmecul exclusiv al impresiilor ce lumea face asupra simțurilor. Ast-fel, de o parte predominarea senzațiilor, de alta voiciunea lor deșteptate de priveliștea lumii materiale, le asigură o superioritate hotărâtoare asupra impresiilor produse prin faptele de experiență și prin simțimintele cari sînt temelii educațiunii morale al nemului omenesc. Din acest moment, un câmp nemărginit și cu totul viu este deschis patimilor egoiste și degradătoare. În schimb și prin același fapt, copilul pierde dispozițiile a căror cultură materială formeză partea cea mai însemnată a mijlocelor ce avem pentru morali-

¹⁾ Camera unde se întrunește familia, amicii familii și unde dorme familia. Aci se pune masa când nu se pune în cuinea casei. În această cameră se ved garderoba, biblia, cartea psalmilor, almanachul și o sobă. Iarna e singura cameră ce se încălzește, și în ea vine să lucreze fie-care membru al familiei, chiar când fetele cele mari și băeții cei mari au alte camere de culcat.

sarea și luminarea lui. Copilul vede închidându-se înaintea ușile, deja așa de strimte ale lumii morale. În fine toate poftele sale corporale îl târăsc să despartă căile rațiunii de ale dragostii, să facă din interesul său personal mai mult sau mai puțin singurul mobil al întrebuințării puterilor sale, să devină astfel el însuși instrumentul căderii sale proprii.

„Nu pot pricepe cum omenirea nu cunoște de loc acest izvor bogat al corupțiunii sale, cum preocuparea generală n'a ajuns încă să sece acest izvor și să supună educația unor principii cari să nu mai distrugă opera dumnezească, urzită din lăgăn, prin simțimintele de dragoste, de recunoștință și de încredere. În această perioadă așa de critică pentru mintea și inima noastră, ar trebui înainte de toate să se favorizeze mijlocele ce Dumnezeu însuși a dat firii omenești spre a face să meargă de o potrivă perfecționarea ei intelectuală și îmbunătățirea ei morală. Ar trebui ca instrucția și educația să se pună pretutindene în armonie, pe de o parte cu legile mecanismului fizic cărora se supune spiritul nostru spre a se ridica de la intuițiunii confuze la idei precise, pe de altă parte cu simțimintele intime cari ne sînt naturale și cari, dezvoltându-se treptat, ne duc la recunoșterea și la respectarea legii morale. Nu se poate pricepe cum omenirea n'a ajuns încă să formeze o scară gradată și neîntreruptă care să îmbrățișeze toate mijlocele de dezvoltarea inteligenței și simțimintelor noastre. Această gradare ar trebui să aibe mai cu seamă scopul de a întemeia pe conservarea perfecțiunii morale, de a întemeia, dic, folosul învățămîntului și al mecanismului învățămîntului; de a ajunge, cu ajutorul conservării inimii curate, să nu lase rațiunea a se rătăci și a se perde numai în urmărirea interesului personal și, mai presus de toate, a supune impresiile fizice convicțiunilor, poftele a le supune amorului de bine, și amorul de bine-voinței conduse cuviincios.

„Motivele cari comandă această subordiuare sunt trase din partea esențială a naturii noastre. În acelaș timp cu dezvoltarea puterilor noastre corporale, interesul superior al îmbunătățirii noastre cere ca preponderanța lor să dispară, adică ca puterile noastre corporale să se supună unei legi mai înalte. Trebuie de

asemenea, ca fiecare din progresele noastre să fie pe deplin dobândit, înainte de a ne gândi c'o să-l trecem în rândul al doilea, și această subordonare a perfectului către perfectibil presupune încă, înainte de toate, că noi avem totdeauna prezente în mintea noastră elementele tuturor cunoștințelor, și că procedăm pas la pas, fără cea mai mică întrerupere, de la aceste noțiuni elementare la ultimele rezultate ce avem să dobândim. Dar, atâtia condiție a acestei neîntreruperi este ca învățămîntul elementar să nu fie niciodată afacere de cap nici de raționament; ci să fie totdeauna afacere de simțuri, de inimă, de mamă.

„A doua condiție este ca învățămîntul să treacă încet de la exercițiul simțurilor la al judecării; ca el să fie lung timp afacere de inimă înainte de a deveni afacere de raționament, să fie lung timp funcție femească înainte de a fi funcție bărbătească.

„Ce să mai ȳic? -- Mamă, mamă, legile eterne ale naturii m'aduc totdeauna la mîna ta. Inocență, dragoste, supunere, triumf al nobililor simțiminte asupra noilor sensații deșteptate de lume, toate aceste folosințe, toate, nu le pot conserva de cît lângă tine. Mamă, mamă, împrumută-mi încă ajutorul brațului tău, ajutorul inimii tale, nu mă depărta de tine. Nimeni nu te a învățat să cunoști lumea cum te voi învăța eu să-o cunoști. Vino, vom învăța împreună s'o cunoști cum ar fi trebuit s'o cunoști, cum eu sînt dator să te fac s'o cunoști. Mamă, mamă, în acest moment critic ale cărui pericole le am spus, unde atâtia apariție a lumii amenință să mă depărteze de tine, de D-zeu și de mine însumi, noi nu ne vom despărți! — Mamă, mamă sfințește acest moment de tranziție între inima ta și lume păstrându-mi inima ta!

„Dar nu mai pot urma mai departe, scumpe amice Gesner; m'am emoționat și vîd lacrimi în ochii tăi. — La revedere.

COPRINSUL PE SCURT AL EPISTOLEI A 13, DE ACI DE MAI SUS

Sentimentele morale: dragostea, încrederea, recunoștința și supunerea nasc în copil din relațiile lui cu mama sa. El le întinde mai tîrziu pînă la D-zeire, cînd mamă-sa i a dat noțiunea de D-zeu. Etatea, cînd copilul începe să trăească prin el însuși și să primescă atâtia impresii ale lumii esterne e o perioadă cri-

tică și plină de pericole, de unde atârnă mai mult viitorul lui. Acesta e momentul când educatorul, adică tot mama, e dator să-și dea toate silințele spre a asigura predominarea definitivă a naturii morale asupra poftelor corporale. *E. B.*

POESII POPULARE DIN TRANSILVANIA

PATIMA IANCULUI¹⁾

Baladă populară

Lângă Criș, pe drumul mare
Alérgă în fuga mare
Doi voinicî încălecați,
Pe doi cai de asudați.
— În dărăpt, în urma lor.
Venia o ceată 'necișor.
— Voinicî cine erau
Care de mult se goniau?
— Era Iancul Românul
Cu Turcul Căpcăunul.
Iancul fuge cu murgul,
Turcul fuge cu surul.
Iancul fuge nu glumesce,
Turcul fuge, alérgă, prăpădesc.
Dar fu de cătră 'n séră.
'L perdu pe Turcul iară.
Iancul fugi până acasă
Căci nu se prinse cu șesă.
Când ajunse la feréstră
Grăi cătră a sa nevestă:
«Elena, iubita mea,
«Ia deschide porțile
«Că vine Turcul și m'ajunge
«Și cu sabia mă împunge.»
— «Oh! Iancule, Domnul meu,
«Crede-mi, crédă-ți Dumneșeu,
«Să știu tu, Domnul meu, bine,

«Căci când m'ai lăsat pre mine,
«Ei cheile le-au luat
«Și 'n fântână le-au țipat.»
Iancul ședea cât ședea
De la o vreme se 'ntorcea,
Față cu Turcul dedea,
Și din grai așa-i grăia:
«Ai! tu căne de cișoiu!
«Haî, ne *luptăm* améndoî.»
Turcul încă se 'nvoia
Și 'napoi când se 'ntorcea
Să-și opréscă ceta sa,
Iancul sabia-și scotea
Capul Turcului tăia,
Iar óstea când mi-l vedea
Fuga îndérept dedea.
Atuncî Iancul jos s'a dat
Și pe turc l'a desbrăcat,
Hainele și le schimba
Și pe-a Turcului iua
Și acasă mi-se 'ntorcea.
Când acatá a ajuns,
La feréstră iar s'a pus
Și din grai așa grăia:
— «Elenuță, mândra mea,
«Ia deschide porțile
«Să-ți deschid busuțele.

1) NOTA. În Banat și în Ivan Iorgovan, dar în părțile Crișanei se știe că Iancul a fost boer, pe timpul acela când încă Ungaria era stăpânită de Turci, iar alții știe că Turcul din poesia de față ar fi fost Ungur.

«Că pre Iancul l-am tăiat
 «Colo 'n margine din sat.»
 Elena când auzia,
 Dómne, ıute mai săria
 Și porțile 'i deschidea.
 Ea pe el nu-l cunoștea
 Și de aceia 'i ȃicea:
 — «Mergı, ıubitul meü in casă
 «Că 'i pusă cina pe masă,
 «Bca ¹⁾ rēchie ustuită
 «De Iancul agonisită.»
 Apoi pe murgul Iancului
 De ²⁾ stoborii gardului
 'L leagă să flămāndescă
 De viü să se prăpădescă.
 Dar pe surul Turculni
 În mijlocul grajdului.
³⁾ Bocul de ovēs umplea
 Și de el grijă avea.
 În casă dacă intra
 Aprinse lumınarea.
 Dar indată ce-o aprinse
 De fricā mai că murise,
 Că 'n loc să fie Turcul,
 Stătea înainteı Iancul.
 Ea in genuchı se țipā
 Și de ertare 'l rugā:
 — «Oh! Iancule, dragul meü,
 «Iartā'mı, ierte'ți Dumneȃeü,
 «Las'o asta trecătoare,
 «Că mi-o fi de invētare.»
 — «Ba, Elena, draga mea,
 «Nu mă lasā inima
 «Nici de cum a te ierta.
 «Numai spune'mı, draga mea,
 «Cum 'ți voescı mörtea ta?
 «Vrei pușca să mı-o golescı?
 «Orı sabia să mı-o spelı,
 «Orı să-mı ții lumina
 «Până ce eü voiü cina?»
 Elena când auzia,
 Ea din gurā așa grāia:
 — «Ba lumina 'ți-oı ținea

«Până Iancule, 'i cina.»
 Iancul când o auzia
 De la masă se scula
 Cu ea in ⁴⁾ podrum se ducea,
 Cu pāmócā o umplea,
 Cu reșinā o ungea
 Și in casā o ducea,
 Lāngā mēsā o punea
 Foc la picıöre-ı dedea
 Și se puse a cina.
 Iar ea ardea cāt ardea,
 Și din gurā așa striga:
 — «Of! Iancule, Domnul meü,
 «Dar nu te temı de păcat,
 «Sā mă lași așa să ard?»
 El tăcea și tot cina,
 Și cāte un pic vin mai bea.
 Iar ea ardea, cāt mai ardea
 Și amar se jeluia:
 «Iancule, lumina mea,
 «Nu te temı tu de păcat
 «Privind la mine cum ard,
 «Cum ard dragı brațele mele
 «Care te strāngeam cu ele?»
 Iancul nici grijā n'avea,
 Ci tăcea și tot cina,
 Pe cānd ea iarā striga:
 — «Nu ție ție greü și jele,
 «Cum ard busuțele me'e,
 «Carı te sărutam cu ele?»
 Iar Iancul așa grāia:
 — «De ce ard! nu-ı trēba mea,
 «Ci ard pentru fapta ta.»
 Cānd focul o ⁵⁾ pestrecea
 Atuncı Iancul se scula
 Un pahar de vin mai bea,
 O māturā 'n mātı lua
 Și cenușa o strēgea
 Și la vēnt o presāra,
 Dar nici vēntul n'o sbura,
 Fınd ose păcătöse
 Precum vedeți D-vóstrā.

1). Vin ars bētrān. — 2). Parı. — 3). Ieslea cailor. — 4). Pivniȃ (celar). — 5). A trecut peste ea.

ALTĂ DOINĂ

Frunză verde după rit, (*luncă*)
 Dómnne cum sum de-amărát
 Că o dată am fost avut,
 1) *Josaguți* și încă 2) *mărhuțe*,
 Apoi, Dómnne am măi avut
 Vie bună câștigată
 De nu ași fi dat'o pe lumea tótă;
 Dar câinele dela birău
 Imi vëndu iosagul meü.
 Bea, birăule și mánăncă
 Până ții satul pe brăncă (*mână*).

Apoi casa ta cea țiglăită
 Fi-e și ea lițăuită, (se vinde la licitație)
 Bunda ta cea țromată, (cu felurite flori)
 Vinde-s'o la doba-odată,
 Cismele cele cu crețele
 Vinde-sor, zo, chiar și ele.
 Apoi atunci mēi birăuș
 Să ne facem sāmădași (*socota*)
 De relele ce 'mī făcuși,
 Și căsuța de 'mī vënduși.

Culese de P. VANCU învél.
 Maderat-Ungaria

SCHIȚE DIN ISTORIA PEDAGOGIEI

(URMARE)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După cele ce am schițat asupra culturii Arabilor în precedentul articol, am putut vedé atât însēmñatatea, cât și gradul de civilizațiune la care s'a ridicat acest popor în secolul al șaptelea și al optulea.

Am văzut cum dînșii aũ servit de inel puternic ce a legat apusul cu orientul, cum dênșii, — după ce a perit acel scolaticism, acea pedanterie și preocupare în cultură și educațiune, care caracteriza epocile precedente, — aũ dat un alt colorit întregii culturii omenești, cum sub dînșii știința și arta se schimbă ca prin farmec.

Pentru aceste lucruri îi și putem considera ca pe un popor ce s'a distins măi mult prin cultură de cât prin puterea armelor.

Ajungând însă la apogeul măririi lor, mult nu s'a putut susține în acea frumoasă situație.

1). Avere.

2). Vite.

Nota Redacții. Aceste poezii presentă un mare interes limbistic.

După multe zile de glorie, a urmat și vremuri rele pentru dânsii :

După *Heres de la Frontiere* urmează înfrângerea ce o suferă sub zidurile Constantinopolului și acea memorabilă zi de la Tours (732), când oștirile, cari țineau sub stăpânirea lor apusul și răsăritul, sînt învinse și pe ruinele cari rămân ca urme ale glorioasei lor domnii, se ridică marele imperiu creat de **Carol cel Mare**.

Dînsul, om înaintat cum era, și superior secolului său, ba, putem dice, un bărbat care era menit să trăiască în alte vécuri, mai târziu, după marile resbele în care eși învingător, și-a îndreptat toate puterile în contra altui dușman, *intunerecul*. Pentru a reuși însă aci, trebui să se revăscă de școli și fiindcă acestea erau foarte puține la număr, înființă o mulțime de temple menite a da lumină, învățatură de carte poporului și pentru a căror susținere nu numai că a cheltuit mult din propria sa avere, ci a jersit chiar mult timp din ceia care trebuia să consacre numai cestiunilor politice.

Dînsul, cu multă dreptate și spre folosul întregii omeniri, a fost cel d'ântăi care a inaugurat cea mai sănătósă și bine-făcătoare axiomă de guvernămēt : a dis că școla trebuie legată cu viața; cu alte cuvinte : a făcut instituțiune de stat din instrucțiune și educațiune, și astfel sub dînsul școla începe a fi privită ca un ce, de la care depinde foarte mult mărirea și fericirea unui stat. În urma acestor considerațiuni deosebite, față de tot ce este aședēmēt cultural, imperiul său se întărește tot atāt de mult, cum s'a mărit prin puterea armelor, se consolidă tot atāt de tare, pe cāt de mare a fost influența acestei culturi asupra întregii culturi omenesci.

Cāt de mult zel a depus el întru reformarea întregului său imperiū, cāt de mult a iubit științele și artele, arată până la evidență următoarele : a adus ómeni învățați la curtea sa, unde a instalat o școlă, pe băncile căriia, pe lângă fiii celor mai înalți demnitari ai statului, asculta prelegerile chiar marile imperator, Carol.

Dintre cei mai renumiți învățați cari au trăit la curtea sa, putem aminti pe **Petru de Pisa** și **Diaconul Paul**, bărbați instruiți în școlile vestite latine din Italia și cari au sემենat și în marele imperiū german ceea ce au adunat în Italia.

Din Englitera a adus pe învățatul **Alcuin**, unul dintre cei mai savanți bărbați de pe acele timpuri, care a lucrat mult la deșteptarea poporului german și a contribuit la progresul ce s'a făcut în întreg imperiul prin faptul, că el a fost conducătorul școlii așa numite *palatine*, de unde ieșiră cei mai instruiți ómenii ai împărăției lui Carol cel mare.

Tot din timpul lui datéză împărțirea științelor în *etice*, *fisice* și *teologice*, împărțire despre a cărei rațiune găsim multe amănunte în scrierile ce au rămas în urma lui.

Pe lângă aceștia vom mai nota pe învățatul german *Einhard*, om devotat cu trup și suflet întreprinderii de reformare generală a marelui cesare.

Prin devotamentul său personal, prin influența ce a esersat în toate cercurile unde avea putere d'a lucra pentru lumină, Carol cel mare a făcut mult pentru progresul general. Mult a fost ajutat progresul cultural și prin faptul, că Carol a zdrobit pe Longobarđii (la 774) și alți barbari cari prin de-sele lor devastări asupra provinciilor mai culte, făceau imposibilă ori ce înaintare; d'asemenea a fost favorisat progresul și prin pornirea ce se începu sub densusul pentru lă-țirea creștinismului între păgâni, lucru prin care d'asemeni s'au îmblândit spiritele și s'au instruit mulți dintre noii creș-tini, pentru cari s'au mai făcut și o mulțime de școli; căci până la Carol cel mare abia se găsia școlă în tot impe-riul său.

Sub el știm că s'a născut și întărit feudalismul. O clasă privilegiată ține în mâna sa, așa dicitend, destinul poporului întreg; de la mărinimia ori relele porniri ale acesteia de-pinde progresul său regresul... Privilegiații, ori câte păcate au avut, pot ânsă să fie însămnați ca o clasă care pe acele timpuri furtunose a dat adăpost adeseori științei și artei, în

curțile cărora se mai putea auzi, de și rar, vorba de educațiune. Și nici n'am putea afirma, că această știință n'ar fi progresat în cât-va. Durere numai că acest progres s'a făcut în paguba binelui general; căci, pe când privilegiații avéu óreșcări noțiuni despre frumos, și unele cunoștințe despre diferite lucruri, nimbul simțului de om scădea astfel, în cât glorioasa domnie a lui Carol, despre care am fi putut dice, că a fost născetőrea unei noii ere, unei noii vieți, s'a întunecat mult prin aceea, că a fost totdeauna și légănul unei vieți, unde ómenii se clasaú, nu după bogăția simțurilor sau a bunelor deprinderi și a nobilelor însușiri, ci, mai adeseori, după naștere, și după unele servicii aduse puternicilor țilei prin órba îndeplinire a poruncilor lor. Astfel, pe când demnitarii țerei înotaú în fericire, și se puteau consacra sciințelor, massa mare era încă tot sêlbatecă pe jumătate; căci ar fi trebuit îndoită putere și de două sau trei ori mai mult timp marelui împérat spre a face ca luminele ce împrăștia să pótă străbate și în popor.

Maí ales după ce el a închis ochii, nu se mai putea vorbi de educația copiilor, căci nimeni nu l'a urmat în lucrarea ce a întreprins și pe care mórtea nu l'a lăsat s'o termine. În scurt timp periră una după alta tóte instituțiunile fondate de dînsul.

Pre când dispar ênsă cele făcute de el, apar iarăși preoții, cari în scurt timp monopoléză din nou tóte instituțiunile de cultură, cari în locul principiilor naționale și cu privire la binele omului în genere, introduc din nou principiile lor retrograde și cari purtaú în ori ce manifestație a lor timbrul teoriilor teologice; cu un cuvînt, renaște latinismul sec și rece ce domnea în secolele precedente, se pun cătuși gândirii și rațiunii, independența sufletului este mai mult ca periclitată, progresului adevérat uman i se pune stavilă.

Dar sistemul fals în științe și educațiune inaugurat de preoțime și cultivat cu atâta rigóre în mănăstiri, ce-își iaú din nou rolul de mai nainte, — n'o póte duce mult. Și asta tocmai din cauza stăruinței cu care dînsii lucraú întru realizarea tuturor ideilor lor, dintre cari multe erau greșite, ori

fals interpretate, ceea ce provocă o puternică reacțiune.

— Stégul răsboinicilor contra preoțimii adună în jurul său, mai ales pe cavalerii diferitelor ordine, cari în acest secol încep a juca un rol important în viața popórelor. Ei au fost cei d'ântâi cari au luptat pentru emanciparea sciinței și educațiunii de sub jugul preoțimii.

În diferitele resbele și desele frecări ce aveau unii contra altora și contra atâtor popóre cu cari se luptau, câștigară noi speranțe, vedură multe, mintea lor se luminează și în urmă observară diferența ce există între dogmele religióse, pe ai căror susținători și apostoli începuseră a-i cunoște în tótă falsitatea și goliciumea lor, și între principiile purei filosofii, pe ai căror discipoli începură a-i stima și cu timpul a-i urma în învățăturile lor.

Mănăstirile, în urma acestei purtări a cavalerilor, încep a se despopula, li se ia protecția ómenilor puternici, li se răpesc averi chiar, și școli de felul celor fondate de Carol marele, încep din nou a se spori. Asta mai ales în urma atitudinii ce aveau domnitorii cari înclinau mai mult spre cavalerii și se lepădau de preoțime.

Lovitura de mórte fu dată ast-fel puterii călugărilor.

*

În cele ce am expus mai sus, ne am silit a da cel puțin o palidă oglindă a situațiunii culturale în care se afla apusul în secolul al VIII-lea și am insistat asupra celor făcute de Carol cel mare.

Tot aceleași lucruri le-am putea spune și despre *Alfred cel mare* al Englițerei, care a trăit între anii 871—901.

Bărbat înzestrat de la natură cu mare talent, dar care a primit o fórte rea creștere de la părinții săi, Alfred, tot ce a făcut după ce a devenit rege, pentru poporul său îndemnat și ajutat de multe cunoștințe și esperiențe, pe care le-a câștigat în tinerețe pe la diferite curți pe unde a stat. Mai ales a învățat și a vedut multe la Roma, de unde întorcându-se a venit cu cele mai vii porniri de a reforma țara sa în tóte privințele. Prin legile înțelepte ce a dat, a

făcut ca abuzurile și sălbătăciile să fie mai rare; cu alte cuvinte a îmblândit poporul, a asigurat libertatea individuală și astfel a asigurat și mersul regulat al unui progres; dar mai ales îl putem lăuda pentru faptul, că a poruncit să se facă în toate părțile școli; copiii familiilor libere erau obligați a umbla la școli unde învăța a scrie și a citi, și pe lângă alte studii era obligatorie și limba latină.

Afară de asta pentru a facilita știința de carte și a răspândi bunele gusturi și morala în popor, a înființat bibliotecă numeroase și el însuși ca pildă vie a arătat ce trebuie să facă fie-care om de bine și care pretinde numele de cult: el învăța în continuu, a tradus mai multe cărți din limba latină, cultiva mai ales poezia, adora legende, odele și ori-ce poezie ce se referea la trecutul țării sale, la vitejia, durerea ori bucuriile poporului său, ținând că nimic nu formeză pe om ca poezia, și nimic nu este prin urmare mai demn de cultivat de cât această artă.

Pentru noi omenii de școli, este tot atât, dacă nu mai interesant și faptul, că dînsul n'a fost numai un mare monarch, un sincer iubitor de artă, dar a fost mai presus de toate un bun învățător și tată de familie, care pe lângă toate grijile ce le avea ca rege al unei țări, nu și uita de familie, de copiii săi, ci petrecea pe fie-care și cu dînsii ore întregi, și îi învăța a scrie, a citi, și alte științe pe care el numai ca adult a putut să le însușescă și în lucrarea sa de învățător era condus totdeauna de dragostea către cultură, de blîndețe și răbdare, pe care în zilele noastre nu știm căți din monarhi le au.

(Va urma).

Ión Russu.

NOTE ISTORICE ȘI ȘTIINȚIFICE

Legenda ciaiului.—O piósă legendă chineză dă ciaiului o origină singulară. Cu cinci sute de ani înainte de Christos trăia un personagiū anume Durma. Mișcat de ignoranța

locuitorilor Imperiului chinez, voi să le descopere cuvântul divin. Sfântul om plecă pentru misiunea sa fără proviziuni și se încredință protecțiunii Țeilor.

Intr'o ȝi, sfârșit de ostenelă, adormi. Pentru a se pe-depsi de acel moment de uitare, sfântul om, sculându-se, își smulse genele și le risipi pe pământ. Din ele eșiră îndată niște arbuști plăcuți. Durma gustă din foile acestor arbuști și se simți reîmputernicit. Era ciaiul, plantă care tot d'odată are și un gust plăcut și nu e îmbetătoare.

* * *

Legenda ouălor roșii. — Marele istoric roman, Aelius Lampridius, istoritește, că în ȝiua nașterii imperatorului roman Alexandru Sever, o găină din curtea părinților lui a ouat un ou roșiu.

Mama sa surprinsă de această împrejurare, trâmise în ascuns de bărbatu-său la un zodiaș spre a-l consulta ce însemnăză acesta și cam ce relațiuni ar pute ave acel ou roșu cu viitorea sôrtă a fiului său, promițend zodiașului că cu cât profeția lui va fi mai imbucurătoare, cu atât și darul ce-il-va face va fi mai mare.

Zodiașul tălmăci, că coja roșie a oului însemnăză viitorea mantie de purpură împăratăscă a noului născut.

Vanitoșa mumă în bucuria sa, nu se putu stăpâri de a spune fericita prevestire soțului său și unei surori a sa. Bărbatul ei însă avu prudența de a pretinde celor două surori cea mai mare tăcere și acesta o făcea, pentru că se îngrija foarte mult de viața și sôrta fiului său, care de la naștere se arăta prea interesant. Astfel că secretu ră-mase mult timp nedescoperit.

În timpul acesta, Alexandru Sever, creșcu mare și se înrolă în armată, iar în anul 224 după Christos, profeția se implini, căci după mórtea împăratului Eliogabal, legiunile în unanimitate îl proclamară de împărat al Romanilor.

După acesta nu mai era nevoie a se ascunde predicerea zodiașului, care se răspândi în tóte părțile. Acesta fu de

ajuns, pentru ca *Roma*, lăgănul casei domnitore, să introducă obiceiul de a simboliza felicitările cordiale prin *ouăle roșii*.

Christ Șt. Reverénu.

Ț A R A M E A ¹⁾

Țara mea este grădină
In ea șade o ginte țină;
Cel-ce vine s'o privescă
N'ar dori s'o părăsescă.
Rîuri, codrii, munți cu aur
Sunt frumusețe și tesaur,
Dar decorul cel ferbinte
E a mea română giate!

Țara mea e țară alésă
Vara 'n haină de mătasă;
Iarna zace sub covor
Albi ca rați de meteor;
Cu crini, rose e 'mbrăcată
Și cu stele înflorată,
Dar veștmîntul strălucit
E poporul meu iubit!

Țara mea e lăgăn dulce;
Cine vine să se culce
Se desparte cu durere,
Că-l rechiamă o plăcere
Ginte, inimă călduróse
Și o voce armoniósă.
La ce trage peptul séu,
De nu la poporul meu ?!

Țara bine-cuvintată
Are-o fiică adevérată:
Ea mi-e mamă, eú 'i sunt fiú
Sânge al Romei vechi mă țiu;
Dar adî fiica-î huiduită,
Țara amar necăjită.
— Las' c'or plângea lor chinuri;
Bucuriî dau din suspinuri!

Valentin Dionin.

DOCTORUL FARA ARGINT

Amețéla (Leșinul)

Să presupunem, d. e., că un om a cădút amețit în biserică și l'am fi ridicat imediat de la pămînt și l'am fi pus pe o strană să șadă, atuncî de sigur, că acestui om i am făcut mai mult rău, ba l'am adus în un pericol și mai mare.

Omul acela amețit din cauza debilității inimii, care la cea mai mică osteneală a corpului, devine și mai debilă, în cât

¹⁾ Transilvania

nu mai are destulă putere, pentru a mîna sîngele la creeri, din care causă îmbolnăvitul amețește și cade neconsciu de sine la pămînt. El e rece, cuprins de o sudore lipicioasă, pulsul îi bate debil, în cât abia se simte.

Dacă un asemenea leșinat e ridicat imediat în poziție dréptă, pôte ca să i se strice fôrte mult, deórece creerii devin și mai lipsiți de sînge, din cauza că inima nu mai e în stare a mîna sîngele la creeri, ba chiar și sîngele care se mai află în creeri e mînat în jos pe basa legei de gravitațiune.

Deci putem dice, că pentru un leșinat nu se află alt ajutor mai bun, de cât a'l lăsa căđut pe pămînt și a'l lăsa neatins. Natura însăși a arătat și aci ca la alte morburî, cel mai bun medicament chiar în căderea la pămînt, inima împinge cu mai mare înlesnire sîngele spre cap, decum ar putea-o face acésta, stînd corpul în poziție dréptă.

Voind deci a ajutura pe un leșinat nu avem altceva de făcut, de cât a'l lăsa la pămînt sau mai bine făcênd, 'l vom întinde pe o bancă sau masă astfel, ca capul să stea mai în jos ca cele l'alte părți ale corpului ca astfel în urma legei de gravitațiune să pôtă ajunge sîngele mai repede la creeri.

Cînd un leșinat, stînd în poziția acésta și ar veni curênd la fire, remânênd tot rece și palid, atunci îi putem ajuta și mai mult, dacă îi ținem picióarele și brațele ridicate în sus, pentru a i se mîna sîngele spre creeri.

Se pôte întîmpla ca cu tóte aceste să dureze leșinul mai departe, atunci 'i vom stropi obrazul cu apă rece, sau 'i dăm să mirósă din așa numita sare anglicană, sau din vre un oțet bun sau Eau de Cologne; sughițînd leșinatul, îi vom da o șnghîțitură de apă, bere sau o lingură de vin bun.

Epilepsia

Epilepticii cad de comun atunci, după ce au făcut o întorsătură repede a corpului, dând un țipet înfricoșat, se tăvălesc pe pămînt, bat cu capul, picióarele și mînile, și țin degetul cel gros fôrte strîns la palmă, ba chiar și limba le este strînsă între dinți.

Pe timpul acestei lupte epilepticii sunt de comun paldi; în scurt devin însă la față roșu-închis și cad într'un somn de mai multe ore.

Intâmplându-se un astfel de cas pe stradă, alérgă cu toții spre nefericitul și unul se muncește a'î obli degetul, altul voește a'î ținea capul său mânilé și piciórele în liniște sau voește a'î ridica pe picióre, altul iarăși îl stropește pe față cu apă rece și altele.

Tóte acestea însă să nu le facem, deórece nu putem să împedecăm în total atacul, care după esperiență, în curénd se póte repeta din nou, nelăsând pe cel atacat a 'și face mișcările sale.

Sosind la un astfel de cas, atunci înainte de tóte avem a depărta copiii, căci știm, că atacul epileptic este infectător, fiind impresia fórté puternică, iar pe cel epileptic să-l lăsăm neatins jos trîntindu-se, căci numai astfel nu se va mai repeta în curénd un al doilea cas.

Să fim însă la una cu băgare de sémă, adecă ca cel bolnav să nu se vateme tare, s. e. să nu cadă în vre un rîu, sub vre un car, și să nu 'și musce buzele și limba, din care causă i se póte pune între dinți un dop de bureche. Intêmplându-se atacul în casă, atunci 'i vom pune sub cap o perină sau vre o madrétă sub corp, altfel de ajutor are efect momentan, dar morbul în curénd iar se repetă. *M.*

Dupe doctorul Nussbaum.

(Tel. Rom.)

FETITA ȘI FURCA

Furcă mică și frumósă
Caer móle și stufos
Cât aș tórcé de voiósă
Fir subțire și fir gros.
Vino, dragă, să te bag
Ici la brăul meú frumos
Să 'nvartese fusul cu drag
Tot 'n fire până jos.

C'am mână de țerancă
Ageră la muncă grea
Ș'apoi, dragă, sunt Oitencă
Und' se tórcé cânepa.
Saltă mimióra 'n mine
Pentru lucru femeesc,
Mai cu sémă pentru tine
Furcă dragă te iubesc.

Cat aş tórce fuse gróse
 Cănepă și lână móle
 Și aş țese și aş cóse
 Rîuri negre pe la póle
 Și cămașe cu altițe
 Și basmale 'nriurate,
 Și betițe de lănițe
 Cu mărgelile îmbrodate.

Călina, 1887, Octombree.

Nu sunt fată de acele
 Ce dau fuga din răsboi
 La flăcăi cu vorbe rele
 Ori la cântec de cîmpoi.
 Eú iubesc casa frumoasă
 Vorbe dulci de la părinți
 Și purtarea cea alésă
 Ce fac a mele dorinți.

C. Popescu.

SUS PE CULMEA CARPATINA

Sus pe culmea Carpatină
 Intr-o di m'am rătăcit
 Și pe țara mea Regină
 Tot așa o-am întrebat:
 „O! iubită țara mea,
 „Spune-mi, dragă, fără frică
 „Ce-ai pățit în viața ta,
 „De-ai rămas atât de mică?
 „Căci eú ved în cartea lumii
 „O gravură d'aurită,
 „Că ai fost dintr'ale Romii
 „Fiica ei cea mai vestită.
 „Ai dus faima peste lume
 „Din apus la răsărit,
 „Că popórele păgăne
 „Fiica Romei le-a sdrobit.
 „— Da băete! Fiica Romii
 „Le-a sdrobit cu brațul seú
 „Și chiar ađi în fața lumii
 „Sunt tot fiică de eroi.

Vâlcea, Călina, 1882, Iunie.
 Voinicul era Traian.

„Ins'atunci eram aprinsă
 „De o flacăra de dor
 „Și țineam brațele 'ntinse
 „Să înfrunt ori ce popor.
 „Eram mândră 'n fața lumii
 „Și credeam într'un voinic *)
 „Ca și 'n Marte zeul luptei
 „Oh! Dar nu mai đic nimic...!
 „Voinicelu mi-se dusă
 „Și dușmanul fu la loc;
 „Iar eú veduvă rămasă
 „Până astă-đi ard în foc.
 „Dar veni-va timp' o-dată
 „Să 'mplinésca visul meú,
 „Să-mi mai ved sórta legată
 „C'un alt voinic de simeú
 „C'atunci. Ah! ce luptă cruntă
 „O să încep cu-acel dușman
 „Să 'mi reiați țara cea ruptă
 „De la mórtea lui Traian.“

C. Popescu.

CREDINȚE POPULARE

Culese de *Ion St. Negoescu* (Ludești-Dâmbovița)

Dintre popoarele europene, poporul român este foarte bogat în credințe relative la nașteri, la căsătorii și la morțe, osebit de altele ce profesază în viața practică.

Din toate acestea voi enumeră aci pe rând tot ce am putut culege din gura poporului român.

Credințe la naștere. Se ȳice că la nașterea copilului apar la ferestră *ursitorele* cari decid sorta noului născut. Nu este bine, ca părinții copilului, în cele dântâi opt ȳile, să fie triști; pentru că scârbesc ursitorele și cum vor fi ele atunci, așa va fi noul născut. Când se botéză copilul, nașul să nu-l *șișue* dacă plânge înaintea popii, căci i șișue norocul, ci să-l lase să plângă. Asemenea, când se duce nașul de-l ia de la mamă sa, ca să-l boteze, trebuie să lase jos ceva *argint* spre norocul copilului.¹⁾ După botez, nașul merge acasă la părinții noului născut, unde se face masă, la care vin rudele și prietenii atât ai nașului cât și ai părinților pruncului și dau câte un dar pruncului. Nu este bine ca mama copilului să se încingă cu betele de la botez; pentru că îmbătrânește curând și va fi mai mult bolnăvicios.

Când copilul împlinește un an i se pune în cap un pahar cu vin și d'asupra o azimă și o rupe pe pahar, care se dă copilului să mănânce, muiată în vinul din pahar. Acesta este semn că se uréză ani mulți, pâinea fiind în fie care an nutrimentul omenirii.

Credințe la căsătorii. Semnalez aci pe cele mai bigote. La fie care căsătorie se face o logodnă. Nu este bine ca aceste logodne să se facă Marția, Miercurea sau Vinerea, căci aceste ȳile sunt nefavorabile căsătoriilor. Unele din fetele cari au dorința vie de măritiș și nu le cer nimeni mâna, păzesc ocaziunea când se altoesc pomii și nóptea următoare după altoire, rup altoiul, negreșit fără știrea stăpânului și ȳic: acestor două părți de pom de ném deosebit

¹⁾ În realitate acest argint e pentru moșă.

nu v \acute{e} las s \acute{a} v \acute{e} uniți ca în locul vostru s \acute{a} m \acute{e} unesc e \ddot{u} cu un altoi \ddot{u} de n \acute{e} m omenesc, c \acute{a} c \acute{i} aș \acute{a} a fost dat și de la D- \acute{d} e \ddot{u} l \acute{a} s \acute{a} t.

Ginerele în \acute{d} iu \acute{a} nunții lui, precum și mir \acute{e} sa nu m \acute{a} n \acute{a} nc \acute{a} carne, ci numai lucruri uș \acute{o} re, precum: lapte, ou \acute{e} , br \acute{a} n \acute{z} ă, și ac \acute{e} sta sub cuv \acute{i} nt de noroc și de a tr \acute{a} i ani mulți și fericiți. C \acute{a} nd pl \acute{e} c \acute{a} ginerele de invit \acute{a} o \acute{m} enii la nunt \acute{a} , umbl \acute{a} nd cu plosca cu l \acute{a} utarii prin sat, din cas \acute{a} în cas \acute{a} , trebuie s \acute{a} se duc \acute{a} \acute{a} nt \acute{a} i \ddot{u} la o cas \acute{a} \acute{i} nt \acute{r} eg \acute{a} , adic \acute{a} unde tr \acute{a} esc toți ai casei: b \acute{a} r \acute{b} atul, femeia și toți copiii, sub cuv \acute{i} nt de a fi și ei cas \acute{a} \acute{i} nt \acute{r} eg \acute{a} . C \acute{a} nd se cunun \acute{a} tinerii soți, ia \ddot{u} fel de fel de lucruri, ca s \acute{a} le cunune cu ei, s. e. : b \acute{o} b \acute{e} de gr \acute{a} u, de porumb, bricege, cuțite și alte *basaconii*, ca s \acute{a} le aib \acute{a} în viața lor cununate, cum se a \ddot{u} ei unul pe altul cununați. C \acute{a} nd o fat \acute{a} s'a logodit, at \acute{a} t ea c \acute{a} t și mama cu surorile ei nu mai torc, pentru ca s \acute{a} nu se t \acute{o} rc \acute{a} nunta.

Credințe de m \acute{o} rte. Indat \acute{a} ce cine-va \acute{i} ncet \acute{e} z \acute{a} din viață se scald \acute{a} . Prima grije ce a \ddot{u} ai casei, este ca s \acute{a} nu se \acute{i} mping \acute{a} t \acute{a} ciunii sub vasul în care fierbe apa de scaldat, sub cuv \acute{i} nt c \acute{a} se face foc de fert ap \acute{a} pentru scaldatul și altor morți. Pisica din cas \acute{a} se pune sub o copae sau se \acute{i} nc \acute{h} ide în vre o pimniță, unde se \acute{i} nc \acute{h} ide, ca s \acute{a} nu tr \acute{e} c \acute{a} peste mort, c \acute{a} c \acute{i} s'ar face strigoii. Nici un lucru nu se mai ia din cas \acute{a} . S \acute{a} punul cu care s'a sp \acute{a} lat mortul, peptenele cu care s'a pept \acute{a} nat se \acute{i} ngrop \acute{a} \acute{i} mpreun \acute{a} cu mortul. Oala, cu care a turnat ap \acute{a} cald \acute{a} peste mort, se sparge în timpul c \acute{a} nd se sc \acute{o} te mortul din cas \acute{a} , pentru a nu muri și alții. Albia în care se scald \acute{a} mortul se r \acute{e} st \acute{o} rn \acute{a} cu gura în jos și nu se mai \acute{i} ntrebuinț \acute{e} z \acute{a} p \acute{a} na dup \acute{a} \acute{i} nmorm \acute{i} ntare. C \acute{a} nd se t \acute{a} m \acute{a} ie mortul unele femei arunc \acute{a} c \acute{a} rbunii dup \acute{a} ce a t \acute{a} m \acute{a} iat mortul pe l \acute{a} ng \acute{a} ulucile cimitirului; iar altele i pun pe morm \acute{i} nt în dreptul capului mortului. Cele ce-i las \acute{a} pe morm \acute{i} nt fac un r \acute{e} u mare, pentru c \acute{a} \acute{i} ngreuiaz \acute{a} sufletul mortului.

Credințe pentru suflet. Dupe ce ese sufletul din corp, \acute{i} ngerul \acute{i} l plimb \acute{a} prin t \acute{o} te locurile pe unde a umblat c \acute{a} nd era în trup. Se \acute{d} ice c \acute{a} prin or \acute{i} ce loc și pe or \acute{i} ce potec \acute{a} a fost omul în viață, se duce acum sufletul cu \acute{i} ngerul. Dup \acute{a}

ce a cutreerat toate locurile se întorce pe strâșina casei unde stă trei zile. Dar îndată ce a ajuns la strâșina casei, unde e mortul, sufletul fiind cuprins de sete, țice îngerului: »Vai! îngere, mult mi-e sete!« Ingerul i răspunde: »Du-te în casă aci jos și bea apă.« Acesta se întâmplă tocmai când rudele mortului jelesc pe mort. Sufletul ese din casă afară cu totul mâhnit. Ingerul îl întreabă: »Ai băut apă?« — »Nu, n'am băut, căci mi s'a făcut scârbă mare, din cauză că acolo înăuntru vedui un hoit mare și niște ciori îl mâncau.« — »Veți, în trupul acela, i țice îngerul, ți-ai făcut vacul și de abia acum ai eșit de acolo. Ciorile ce ai vădut sunt rudele tale: te jelesc că ai eșit din trup.« De acest răspuns sufletul este foarte mâhnit și în mirare. Sufletele morților vin la rîndul lor în fie care an de se așață pe strâșina casei și acesta o fac în ziua de Joui mari și stă până la Moși (Sâmbăta Moșilor); de aceia atunci se face împărțeli de plecarea sufletelor. Asemenea părăsimile, în totă sâmbăta se duce colivă la biserică de așteptarea sufletelor până la Joui mari.

Când cine-va dă ceva de pomana la un țigan, trebuie să dea cu piciorul în pămînt dacă i dă în mână și acesta ca pămîntul să fie martor ocular la pomana făcută țiganului, pentru că se țice că țiganul i ia mirul și botezul și i aruncă în iad; iar dacă pămîntul este martor la pomana țiganului se țică că-i a făcut ca la un *crestin*. Țiganul (ursarul său zavragiul) când vede că acela ce-l miluește dă cu piciorul în pămînt, refuză a lua din mână. Din ce cauză n'am putut afla.

Credințe din viața practică. Dacă cine-va postește Lunea are noroc. Dacă cine-va nu mănâncă cîpă, nici usturoiū trei ani d'arîndul, acel cine-va va vedea comora vînturilor. În timpul cînd fulgeră, dacă cine-va este cu un cîne lîngă dînsul, gonește cînele, căci se țice că sf. Ilie alergînd cu *biciul* după diavol, diavolul se ascunde în cîda cînelui și sf. Ilie dînd cu biciul în cîne ca să trîsnescă pe diavol, trîsnește tot ce este pe lîngă el.

(Va urma).

UN REQUIEM

LA

MORMÎNTUL REPOSATULUI GHEORGHE CRETZÉNU *)

Bărbații cei mai mari ai popoarelor civilizate se cunosc prin aceea că dinșii nu se mărginesc într'un cerc restrîns de activitate, ci îi veđi pretutindenî unde găsesc un teren deschis muncii pentru propășirea omenirii. Este în adevăr o dulce mângăere pentru generațiunea actuală, că printre Români se găsesc mai ales în generațiunea bătrână luptători aprigi cari în totă viața lor nu au avut altceva de țintă, de cât munca și abnegarea spre a ajunge la idealul la care trebuie să aspire totă suflarea românească. A face ca poporul românesc să se înalțe prin cultură, să fie tare și respectat între cele-lalte popore culte, țiindu'și cu demnitate locul ce îi a destinat providența aci pe pămînt, această este ținta la care au aspirat de vécuri toți bărbații cei mari ai némului omenesc.

Unul dintre campionii cei mai distinși și care neconținut din tinerețele sale și până la cea din urmă suflare, a țintit către tot ce este măreț, nobil și frumos, a fost și George Crețenu, cunoscut poporului întreg ca poet, ca magistrat și ca luptător zelos pentru a se răspândi lumina în popor. Încă de la întemeierea Societății pentru Învățătura poporului Român, repozatul a luat o parte foarte activă și cu un zel de admirat ca membru, și mai mulți ani ca vice-președinte spre a face ca această Societate să devie un focar de lumină pentru națiunea întrégă.

Societatea pentru Învățătura poporului Român spre a aduce un omagiu de recunoștință mult regretatului George Crețenu, a celebrat, Duminică 13 Septembrie trecut, un requiem la mormântul său la care au luat parte membrii comitetului, familia repozatului, Corpul profesoral, directorul și elevii școlelor Societății. P. S. arhierul Calistrat a oficiat și corul elevilor au

*) Veđi No. 4 al revistei din acest an pag...

cântat imnele funebre. În mijlocul acestei asistențe triste, d. Atanasiade, însărcinat din partea comitetului Societății a ținut următorul discurs :

Fraților,

În numele Societății pentru Învățătura poporului Român, cu reședința în București, v'am adunat aci ca să vă spunem că și noi avem drepturi să săpăm cu tăria lacrimilor regretele noastre pe piatra mortală a lui Gheorghe Crețenu.

Nu puteau fi lăsate nitări de noi, neștersele sale suvenirii ce a lăsat în această Societate al cării vice-președinte a fost până la ultimele sale momente, când a fost dus la gara Eternității pentru lumea cea eternă, de unde descind sufletele mari și nobile spre a ne învăța actele meritorii pentru a ne putea bucura de viața cea adevărată la care s'a dus dintre noi Gheorghe Crețenu a căruia memorie ați sărbătorim.

Sfântul Pavel în religioasele sale scrieri, nu ne dă voce a ne plânge morții, dar nu oprește de a se vorbi de ei la grăpă.

Și noi ați, săpând cu puterea lacrimilor noastre tăria pietrii, nu facem ca să ne văităm de perderea ilustrei figuri a lui Gheorghe Crețenu, care cu vitejia eroilor a străbătut cursul vieții sale învățându-ne la bine și frumos; ci a săpa pe mormintul lui recunoștința noastră, suvenirea noastră frumoasă de el; căci cine mure ca Gheorghe Crețenu, acela nu mure ci trăește. Și cine trăește ca Gheorghe Crețenu în această lume pieritoare și plină de vârtejele nesiguranței, numai acela pôte să se prezinte înaintea marelui Stăpân al Universului.

„Sine macula enim sunt ante thronum Dei.“

Fără pată trebuie să fie aceia, care se prezintă înaintea tronului lui Dumnezeu, dice apostolul Ión în cartea sa, despre Revelațiune, cap. XIV, versetul 5.

Departa de a fi avut vr'o pată ilustra figură a lui Gheorghe Crețenu, căria ați 'i aducem recunoștința noastră, el nu a dus cu sine înaintea Dumneșeirii, de cât certificate de afecțiune ce a știut să dobândescă de pretutindenii, de iubirea ce el a știut să aibă pentru tot ce e bun, mare și frumos în această lume, în

care fără regret a lucrat, până a descins în eternul său repaus.

Să arătăm deci în mijlocul acestui spectacol în care vanitatea omenescă se impune, cine este pentru noi Gheorghe Crețenu răpit de moarte din mijlocul nostru, frustrându-se astfel publicul de serviciile mari și utile ce dăruie el le da.

Gheorghe Crețenu, terminându-și studiile în gimnaziul Sf. Sava, se duce la Paris unde își ia titlul academic în știința dreptului. Întorcându-se în țară la 1859, când intră îndată în luptele politice în fervele mai mult ca totdeauna în acea epocă.

Justiția.—Acastă scântee divină, ruptă din divinitate chiar pentru societatea omenilor, pare a fi fost mai mult de cât toate idolul lui Gheorghe Crețenu, căci ieși și-a închinat întreaga viață!...

De la intrarea în luptă pentru țara sa, ce cu pasiune o iubia, după cum poate vedea orî și cine din următoarea strofă a poeziei sale „*Streinul*“, în care patriotul jalește streinismul, dicând :

*La străini am fost la masă marey Cluj
Și cu ei m'am ospătat.
Dar, gândind la mine acasă
Păinea'n lacrimi am udat.
Fie păinea cât de rea,
Tot mă bine 'n țara mea...*

S'a devotat justiției.

Carierea sa în justiție începe cu directoratul ministerului de justiție, trecînd apoi ca judecător și mai în urmă președinte la Curtea apelativă din București.

După scurtă vreme procuror, și în urmă președinte la suprema curte de Casație, demnitate cu care își încheie cariera sa, terminându-și în aceeași vreme misiunea cu care era trimis pe lume, ducându-se de aci înaintea tronului Dumnezeuirii a-și da socotélă de acțiunile sale; acțiuni cari cu toate adunate la un loc, certifică stăpânului Cerese că el pe pămînt n'a făcut altceva de cât a reprezentat pe Dumnezeu.

Căci, cine distribue dreptatea pe pămînt, cum Gheorghe Crețenu a știut distribui, acela nu mă e om din carne, sânge și

ose, ci spirit sânt, coborît de la Dumnezeu, ca să mângăe pe asuprit, care cere dreptate de la judecător în contra asupritorului.....

Junetea lui ca a tutulor sufletelor mari se distinse, saū mai bine se făcu cunoscut concetăţenilor sēi printr'o iubire pasionată şi nesfîrşită a ţerii sale.

Sublimul, idealul patriei nu pôte fi mai bine concretisat de cât în cunoscutele sale versuri :

*„Fie pâinea cât de rea
Tot mai bine în ţara mea“....*

Aşa cere patria mumă să fie iubită, îmbrăţişată cu dor şi frenesic chiar atunci când ea nu pôte a împărţi bunurile sale de o potrivă tutulor iubiţilor sēi fi.

Ubi bene ibi patria, şicătore veche, idolii materialismului, care datază de timpii immemoriali şi de care de sigur că auzise şi Gheorghe Creţenu; dar nobilul sēu suflet inspirat numai din adevărata putere dumnezeiască nemaculată de materialism, ne-a lăsat moştenire a ne iubi ţara atunci chiar când pâinea ar fi mai rea de cât la străini.

Gheorghe Creţenu cu această iubire fără margini pentru binele public lucră fără obosire pentru tinerimea studiósă.

Ultimii ani ai vieţii lui fură închinaţi învăţămîntului public. Încă când renunţă la viaţă, el era vice-presedinte al societăţii pentru Învăţătura poporului Român, care conduce o grădină de copii, o şcolă publică primare şi o şcolă cu patru clase normale cu destinaţie a produce învăţători săteşti.

Zelal, activitatea şi buna-voinţă cu care a lucrat pentru ajutorul tinerilor copii doritori de învăţatură în această şcolă, este cel mai frumos exemplu ce pôte cine-va să lase în urmă'i.

Acest exemplu lăsat de Gheorghe Creţenu l'a făcut neuitabil generaţiilor cari se vor inspira din actele lui neperitoare ca şi însă-şi omenirea depositară bunurilor ilustră figură care nu mai e cu corpul între noi.

Gheorghe Creţenu n'a murit, ci trăeşte printre noi.

După terminarea discursului, un normalist al societăţii a recitat următorea poezie :

O lacrimă la mormîntul lui Gheorghe Crețenu

*Din patria cea nouă, din sferile cerești
Pe unde tu ați vesel cu sufletul plutești;
Privește cu blândețe aici pe pămînt
La noi ce vîrșăm lacrimi pe tristul tău mormînt.*

*În căta celor harnici, cu dor pentru a lor țară,
(Și cari o jumătate de secol se luptară
Spre a face României peste abisuri punte
Spre un viitor fericit) : ținut'ai loc de frunte.*

*Acum, când visu'ți mare și sfînt s'a împlinit,
Când țara la lumină din umbră a eșit:
Plecași, vaî, după muncă, în cer să te odihnești,
Și patria-ți iubită d'acolo s'o privești.*

*Te ai dus lăsând în jale o țară și un popor,
Dar faptele-ți frumoase trăesc în viitor;
Și cât va fi în viață acest popor și țară,
Din inimă amintirea nu pôte ca să piară.*

*Din patria ta nouă fericit dar privește
La țara ce ai iubit'o și care te jeleşte,
Tu ce 'n mormîntul negru găsil'ai nemurirea
Odihna fie'ți dulce și—eternă pomenirea !...*

La aceste cuvinte duiose în amintirea răposatului Gheorghe Crețenu, lacrimi de durere se vedeau în ochii tuturor. Apoi asistenții s'au despărțit mulțumiți că au putut exprima recunoștința lor la mormîntul aceluia pe care poporul 'l va aminti totdeauna ca cetățen onest și mare patriot. (România).

NAPOLEON BONAPARTE¹⁾

I

Nu cred să fie între figurile mai marcante ale secolului modern nici una, în privința căreia opiniunile să fie atât de diferite și controversate. ca în privința lui Napoleon Bona-

1) După *Budapesti Szemle*.

parte. Chiar cât trăia era astfel. Milióne de ómeni îl adoraú și alte milióne diceaú că este un suflet îndrăcít. Bèranger îl cântă cu cel mai mare entusiasm ; August Barbier îl condamnă cu cele mai aspre cuvinte ; Góethe îl admiră, Scot Walter îl desprețuește, Heine îl numește semi-đeú, iar Schopenhauer dice că este un tálhar.

Cu un cuvînt sunt douë partide, una care-l admiră și alta care-l condamnă.

Cei care-l glorifică iaú drept basă cultului lor, cele cuprinse în opera mare a lui Thiers, *Istoria împèrăției și a consulatului*, unde Napoleon este represintat ca și cel mai glorios, genial și puternic general și împèrat.

Nu de mult s'a început o puternică reacțiune contra acestor porniri pentru glorificarea lui Napoleon. Barni a analizat și criticat într'un mod sever și tot atât de drept, cele scrise de Thiers. Lanfrey asemeni s'a ocupat de viața acestui bărbat, iar Jung a studiat în detal. viața ce a dus în tinerețele sale Napoleon, arătând tóte defectele precum n'a ascuns nici însușirile bune ale lui.

Dar cele mai vii discuțiuni s'au iscat în privința asta în urma operii ce a scris Taine, care de vre-o cincispredece ani se ocupă de acéstă cestiune. Cartea lui a făcut o mare senzațiune. Descrie într'ênsa cu cele mai vii culori și puternice argumentațiuni viața și lucrările lui Napoleon, marele lui geniú, pornirile lui repede și josnice, grandomania nebună, intrigile, minciunile lui, aplecările lui brutale și materiale, cu un cuvînt tot ce a descoperit într'ênsul.

N'a fost un singur țiar or revistă în Franța, care să nu se fi ocupat cu acéstă importantă lucrare a lui Taine. Unii lăudând-o, alții criticând-o.

Tot acéstă carte a făcut pe principele Jerome Napoleon să scrie altă carte, cu o putere la care nu se aștepta nimeni, în care apără pe marele Napoleon contra inamicilor și defăimătorilor săi.

Amândouë aceste lucrări sunt interesante, de acea credem util a face o dare de sémă scurtă asupra celei d'întăiú, a lui Taine.

Acesta își împarte descrierea sa în două părți. În una ne arată pe marele Napoleon, pe omul genial, în cealaltă ne descrie caracterul lui ca om.

Étă ce ȃice în partea ântâia:

Napoleon a fost creatorul Franței moderne. Dacă voim să înțelegem cum s'a făcut acésta, trebuie să cunoștem mai ântâi cine a fost, și cum a fost acel creator

E greu de cântărit acest om. A trecut în viața sa peste orî ce piedică, s'a deosebit de toți contemporanii săi; pare a fi creat din alt lut, cu alt suflet, nu este omul secolului al optspredecelea, pare a fi un om din altă epocă.

La prima privire putem constata că este italian. Cardinalii d'atunci strigau în gura mare, că trebuie încoronat, ca barbarii de gali să fie supuși unui corsican care se-și răsbune asupra galilor în numele corsicanilor. »Poporul din Corsica, ȃice însuși Napoleon într-o scrisóre, — în urma prejudițiilor sale, a moravurilor ce-l domina și a caracterului său, urăște din tot sufletul pe francezi.« Pe vremea acea în Corsica era mai rău de cât între sêlbatici, până la atâta barbarie erau împinși de setea lor de răsbunare și ura ce părea a le fi rămas drept moștenire din timpurile feudale.

În aceste părți sêlbatice a crescut Napoleon. La început era dușman neîmpăcat al francezilor, închis în sine, ursuz, antipatic în întreg înțelesul cuvântului, și de acea nici nu-l iubea nimeni.

În academia militară se ținea departe de colegii săi, se închi-dea în bibliotecă unde citea foarte mult și ȃicea că va strica francezilor cât i va fi cu putință. Un profesor a scris următoarele caracteristice și profetice vorbe despre dênsul: »Este de naționalitate și caracter corsican; dacă-l vor ajuta împrejurările, va duce-o departe.« În fantasia sa îl preocupa mai ales trecutul, istoria țerii sale. Scriind o carte, a recomandat-o celui mai neîmpăcat dușman al Franței: lui Paoli. Nici odată n'a știut limba franceză perfect. În stilul său plin de forță se putea vedé totdeauna ceva sêlbatic, ceva străin de limba franceză. Când scrie, și nu știe scrie bine, gramaticește, franțuzește, totdeauna se folosește de italianism, și se

pare că înadins face acésta, înconjurând tot ce este franțuzesc.

Dar nu se deosibește numai de stil, de modul elegant în care se scriea în secolul său : era străin chiar de ideile umane care încăldeaș pe contemporanii săi. Nu era partisan al monarhiștilor, dar nu adera nici la ideile Jacobinilor. In aceeași zi, în care se recomandă pentru a dărîma Tuilerile cu ajutorul poporului, chemat de convent își îndreptă tunurile și le descărcă fără milă asupra parisienilor resculați. Făcea tocmai ca condottierii italieni din secolul al XV-lea, cari luptau de acea parte, unde li se plătea mai mult. Napoleon este însă un condottier mai periculos : este mai scump la preț, vanitos, pe care în calea lui abea 'l pôte opri chiar tronul Franței : nu se mulțumește numai cu atâta, ci dorește să supună întreaga Europă.

Mintea, fantasia lui este într'o continuă activitate. Dorul lui crește zi cu zi, mândria asemenea. Face planuri ziua întregă, și cu o nespasă agerime și plăcere ; nu dorme de cât trei ore pe nopțe ; idei, popóre și țeri trec pe dinaintea judecării și voinței lui întocmai ca niște jucării ; își găsește îndată mijloce pentru a ajunge la scopurile sale ; crează ca artistul cel mai genial ; nici odată nu i lipsesc din minte cele mai ingenioase și mai infernale planuri. » Când am vădu pentru prima óră pe Napoleon, dice dómna Staël, m'a cuprins un fel de frică ascunsă ; pe lângă tóte că p'atunci nu era încă așa vestit. Caracterul lui nu se pôte descrie cu vorbele ce avem, nici esprima într'un mod cum o faci cu alți ómeni. N'am mai vădu om ca el ; și nu știu, de a fost mai mult óri mai puțin de cât un om. Privește pe semenii săi ca pe niște obiecte. Nu urăște, nu iubește pe nimeni, numai la sine se gândește. De câte óri am vorbit cu dênșul, totdeauna m'a surprins superioritatea ce transpiră din tótă a lui fință. »

Dómna Staël avea dreptate. Napoleon era dintr'o altă epocă. *M'am născut pentru a porunci ș'a fi soldat.* Altfel se și trăgea dintr'un ném de ómeni, cari în secolul al XV formaș și dărîmaș state. De la dênșii a moștenit tóte apu-

căturile și trăsurile sale morale și de spirit. Era un fel de arbore sădit într'un pământ străin, dar unde priindu-î de minune s'a făcut gigantic.

Ideile sale nu le aduna nici din cărți nici din auđite, ci din observare. Către aste se mai adăoga și uriașa lui putere de muncă. »Lucrez mereu, Țicea el despre sine, — și la masă când mănânc, și 'n teatru. Nóptea mă scol adesea ca să lucrez.« Cei cari au stat Țilnic lângă el, afirmă că lucra, cu vioiciune, Ț optspredece ore pe Ți.

Secretarii sėi abea putea isprăvi multele lucrări cu cari Ți însărcina, căci dȚnsul se culca sėra la 11 ore și se scula la trei nóptea. Planurile, ideile multe ce se năstėu în creerul sėu, era ceva supra natural. Și nu s'a schimbat în privința acėsta nici în Țilele din urmă ale vieȚii sale.

Ceea-ce este însă mai presus de tóte, este împrejurarea că *vorbe góle, idei nehotăríte, nici odată* n'aú avut loc în mintea orȚ pe buzele lui : contrariu secolului în care trăia și care se caracteriza mai ales prin frase, prin cunoștințe scóse din cărți, prin teorii și principii false. Napoleon nepreocupat de nimic omenesc și esistent, își avea felul lui particular de a judeca, d'a crea și d'a executa. El, după cum Țice Caterina, împėrătėsa Rusiei, nu executa lucrurile pe hârtie, nici da porunci scrise, ci aplica totul pe spinarea și pelea ómenilor. Din cărți nu prea cugeta nimic. Citea puțin și repede. Cultură clasică nu avea. Se pricepea numai la matematici și geografie.

Era omul care își însusește totul din viața practică. «In resbel, Țice el, știu să fac de tóte. Dacă n'am iarbă de pușcă, fabric eu însu-mi ; légăn de tunuri asemenea, ba pot arăta cum se face întreg tunul.» Și astfel se pricepea la tóte. Nu era minister unde el să nu fi știut mai multe detalieri de cât cel mai isteț secretar. Nu era un vas de resbel, nu era un regiment despre care el să nu fi știut unde este. Memoria lui pentru pozițiunile geografice și alte relațiuni topografice era ceva de admirat; ea nu slăbia nici după un lung șir de ani... Era nu numai un mare strategic, dar totd'odată și un mare psiholog : își dădea sėmă nu numai

de locuri și împrejurări, ci pătrundea mai înainte de toate în caracterul adversarului său.

În ori-ce faptă a sa a dovedit că era mare cunoscător de oameni. Avea ceva din spiritul glumeț al lui Voltaire....

«Etă câte-va din spiritualele lui observări :

«D-vastră, francezilor, dize cu o ocaziune, — nu puteți voi nimic serios, saŭ cel mult—egalitatea. Și v'ați mulțumi și de asta, când a-ți putea fi fie-care cel'dântâiu. Francezii dar totdeauna trebuie încurajați măgulindu'i și făcându'i să credă în speranța că mereu se vor ridica. Forma de guvernămînt republican o să-i plictisescă la mörte. Din ce s'a iscat revoluția? Din ambiție. Și tot ambiția o să-i pună capăt. Libertatea este numai un pretest.»

Dintre alte reflexiuni ale lui mai însemnăm :

«Iubirea de libertate totdeauna se va putea mai lesne suprima în Franța de cît pornirea ce o aŭ către egalitate. Libertatea este ceva ce e mai mult necesară unui public mai restrâns, mai cult, pre când massa înseteză după egalitate....»

Despre armata franceză dizea :

«Ceea ce ține spiritul bun în armată, este credința ce o aŭ soldații cari tot se cred urmașii ori locoțiitori ai nobililor de odinioară;» și câte de acestea.

Conversația lui prin salóne era plină de amor și veselie, în birouri vorba-i scurtă, pozitivă și clară ; în fața soldaților săi și a publicului mare vorbea în proclamațiuni pompoze, pline de frase umflate, emfas și teorii falsificate. Cu un cuvînt știa totdeauna ce pârghie să întrebuințeze și cum să aplice puterile sale pentru a scóte din loc pe dușmanul său.

Bogăția creerului său este de admirat. Ca trei munți mari, trei cărți are înaintea sa.

Prima este o hartă militară, pe care este însemnat fie-care post, cetate, rîu și sosea.

A doua cuprinde însemnări numeroase asupra sumelor ce are la dispoziție, și a treia cuprinde biografiile tuturilor persoanelor cu cari avea de a face, notând la fie-care la ce este bun. Cum se póte mai cu ușurință câștiga, ori cum îl póte da din cale mai lesne.

Mai e de observat una : în dosul recei sale rațiuni puteai afla totdeauna cea mai vie fantasmă. «Par a fi liniștit, dar în interiorul meu clocotesc... Pe fie-care moment trăiesc cu doi ani înainte,» ținea într'o ocaziune.

Cât de îndrăzneț era în întreprinderile sale și cât de fantastice-i erau planurile, se poate vedea destul de clar din cuvintele ce le ținea înainte de asaltul de la Jean d'Acre : «Dacă voiți ocupa acest oraș, voiți găsi într'insul comorile pașilor și armamente pentru trei sute de mii de oameni. Cu aceștia voiți ocupa întregă Siria, voiți ocupa Damascul și cetatea Alep. Voiți proclama încetarea sclavagiului și încetarea tiraniei pașilor. De aci voiți merge și voiți ocupa Constantinopolul, voiți fonda o nouă împărăție în Orient și mă voiți reîntorci prin Andrianopol sau prin Viena la Paris, după ce voiți fi sfârșit și pe Austria.» Mai ținea că va face din Paris un oraș imens de mare, care să se întindă până la St. Cloud și să aibă patru milioane de locuitori.

«Cu energia și cu bugetul meu ridic pământul,» ținea el. Aceste și alte asemenea cuvinte dovedesc până la evidență o fantasmă ce numai în basme se mai poate găsi. Visa despre cucerirea întregii lumi; în scurt : voia ce nu era posibil a ajunge! Țea dar un vrăjmaș al lui Dante și Michel-Angelo, țea un om cu idealuri de regiuni înalte. «Iubesc puterea, ținea el, întocmai cum iubeste lăutarul vióra, ca să scot sunete armonioase dintr'nsa!»

(*Va urma*).

Ión Russu.

D. Titu Maiorescu, noul ministru al școlilor

În fine, iată că școlile și-au căpătat un ministru special, priceput, etc.

În adevăr, Dl. Titu Maiorescu este un vechi profesor și încă un profesor care nu s'a mărginit numai să-și facă lecția, ci s'a mai ocupat și cu pedagogia, și cu literatura, și cu starea învățământului, și cu multe altele de acest fel. Afară de acestea, D-sa a mai fost ministru al școlilor în cabinetul

D-lui Lascar Catargiū, când eū n'aflam inspector al școlelor din București. De și personal, noi n'am stat în bune relațiuni, totuș dator sunt să recunosc că am constatat în D. Maiorescu pe omul priceput în ale școlei, când intra în clase. Atârnă numai de la voința D-sale de a face ca acéstă pricepere să dea fructe pentru școlă și d-sa știe că acest rezultat nu se pôte dobândi de cât atunci când și administrația școlelor este bună, luminată și demnă.

Rugăm pe D. Maiorescu să binevoască a se ocupa în deosebi de școlele rurale, căci ele staū rău, mai rău de cât tóte celelalte școle din țara românească.

În ce privește școlele secundare, D. Maiorescu ar trebui să ia de urgență măsurile următoare:

I. La promoțiunea școlarilor dintr'o clasă în alta să nu se mai socotescă în coeficient notele de la musică, caligrafie, gimnastică, desen și arme, fiind destul ca la aceste obiecte să aibă școlarul nota 4 ;

II. Să se admită dreptul de corigență limitat, adică școlarul care n'ar avea nota generală 6 sau ar avea o notă mai mică de cât 6 la unul, două sau trei studii, să aibă dreptul a fi examinat din nou la acele obiecte la începutul anului școlar următor ; căci este nedrept să oprești încă un an în aceeași clasă pe un școlar care la începutul lui Septembrie probéză că posedă pe deplin studiile la cari, în anul precedent, avusese nota neîndestulătoare.

Noi creem prea puțin, se pôte însă ca D. Maiorescu să mergică și mai departe cu măsurile de îndreptare, cea ce nu ar fi rău.

Mă simt dator să constat aci că D. Maiorescu a început-o foarte bine: mai întâiū a reintegrat pe profesorul Pacu de la Galați și al doilea a numit director de studii la Asilul Elena Dómna pe D. Dr. B. Constantinescu, care a făcut mari servicii acestei Instituțiuni. De asemena se șice că a înduplecat și pe d-ra Felicia Racovița ca să primescă direcția Asilului. Tóte aceste sunt semne bune. Continuați pe acéstă cale, D-le Maiorescu, și țara vė va fi recunoscătoare.

Eniū Báltenu.

Tot se mai găsesc omeni ai lui Dumnedeu

D. C. Dimitrescu, învățător din Zevideni (Vâlcea), ne încunostește că d. Const. Popescu, agricultor d'acolo, a oferit un loc lângă școlă de 80 stânjeni pătrați pentru o grădină, unde să se inițieze elevii școlii din Prundeni, în agricultură, horticultură și florărie.

Acastă faptă face mare onoare d-lui C. Popescu; de aceea dorim să găsim mai mulți imitatori.

CONGRESUL DIDACTIC

La 17, 18 și 19 Aprilie viitor, Congresul didactic va ține ședință publică în București, când se va discuta din nou programa școlilor rurale și primare urbane. Aceste programe au mai fost discutate de acest congres acum doi ani, când și terminaseră sesiunea. Acum au recunoscut conducătorii că de geaba se făliau că au regulat sorta menționatele programe. Pe cât timp se va precede, așa cum s'a procedat pînă acum, acest congres nu va ajunge nici o dată la rezultate mulțumitoare. Cu toate acestea, noi dorim ca viitoarele întruniri să fie mai productive. *R.*

BC CORESPONDENȚA

Domnii abonați sint rugați să grăbescă cu trimiterea abonamentului.

D-lui N. Vâlcu (Brăila). Mulțumesc achitat D-tră. și D-nei Petrescu pe anul III.

• G. Ganea, (T.-Ocna). Rog scrieți o scrisoare mai detaliată.

• G. Brebu, (Birlad), așteptăm promisiunea.

• C. Dobrescu, Godinești (Gorj). Anul al II nu mai avem de cât legat frumos. Costul anului al II legat e 20 de lei.

D-lui Enescu, (Zamostea, Dorohoi), și d-lui N. Simionescu (Brăila). La sosirea cărților D-v. postale, No. 9 era apărut. Deslegările D-v. erau exacte.

D-lui Demetrescu, (Racovița). S'a primit o carte postală scrisă: Demetrescu din Racovița, prin care se cerc No. 2 și 7. Dar noi nu găsim în registrul revistei nici un abonat la Racovița ci numai Apostolenu. Cerem deslușiri spre a putea satisface această cerere.

D-lui P. D. (Bérlad). Mulțumirile mele pentru sentimentele ce-mi manifestați cu ocaziunea trimiterii fotografii D-v. în No. următor se va reproduce ceea-ce mi-ați trimis.

Administrația și Administratorul aceste reviste

Administrația acestei reviste s'a mutat în strada Lipscani No. 96 la «*Librăria și Tipografia Școlilor*, în fața grădinei Sf. Gheorghe nouă, lângă banca României și Administrator s'a numit D-nul *Ion Frunză*; iar Redacția a rămas tot în Calca Moșilor No. 138, la Pensionatul Eniū Băltenu; de aceea, de acum înainte ori-ce afacere privitoare la Administrație, precum cerere de abonamente, trimitere de bani, espedierea revistei, etc., se va adresa D-lui *I. Frunză*, Administratorul, str. Lipscani No. 96, la *Librăria și Tipografia Școlilor*, București; pe când ori-ce afacere relativă la redacție, precum trimitere de articole, de deslegări, etc., se va trimite la Redacție, Calca Moșilor No. 138, la pensionatul Eniū Băltenu, Bucuresci.

Eniū Băltenu.

Justificarea întârzierii.—Apariția acestui număr s'a întârziat cu câte-va zile din cauza schimbării tipografii, dar pe viitor nu se va mai întâmpla asemenea întârziere.

Mulțămim onor. abonați, cari au plătit de la apariția No. 9 până acum.

	Lei B.		Lei B.
D-nu N. Vâlcu (Brăila)	10 —	D-nii Marinescu Bragadiru (Bucur.)	10 —
D-na Iordana Petrescu (Brăila)	10 —	« M. Smedeanu (București)	10 —
D-nii D. I. Bontă [Brăila]	30 —	« D. Roșu (București)	10 —
« Atanasie Popescu (Brăila)	20 —	« Christ. Ioanin (București)	10 —
« N. I. Ciurcu (Brașov)	9 —	« M. Rădulescu	10 —
» G. Ganea (Bacău)	5 —	« C. Eustațiu	10 —
« I. Georgescu Găujani (Vlașca)	10 —	S. S. Preot. N. Copuzénu Copuz (Ia-	
« Lăzărescu Nucșora (Muscel)	10 —	lomița	10 —
« T. Vasilescu, Rolintin (Dâmb.)	7-50	« I. Dimitrescu (Crăciunei de	
« T. Simionescu Cărlomanesti		jos)	10 —
(Tutova)	10 —	D-nii Serafim Ionescu (Fălticen)	10 —
« I. Georgescu Ferbinți (Ilfov)	10 —	« Stefan Colintineanu (Bucur.)	4 —
« P. Mohor Puestri (Tutova)	5 —	« Ilie Tomescu Hulubești (Dâm-	
« M. Teodorescu Tamași (Bacău)	10 —	bovița	5-50
« C. Dobrescu Godinești	20 —	« Alexandru Slăniceanu Slănic	
« I. Ciocărlie Lip Boj (Ilfov)	10 —	(Prahova)	10 —
« P. Andreiescu (București)	10 —	« A. Stoenescu Perieți (Ialom.)	10 —
« I. Palada (București)	10 —	Total lei	316 —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TABLA MATERILOR

REVISTA « LUMINA PENTRU TOȚI » ANUL I.

Apărută de la 1 Iuniu 1885 până la 1 Iuniu 1886.

CUPRINDE :

- | | | |
|---|---|---|
| I. Pedagogie și Metodologie.
II. Învățătorul și scôla.
III. Literatură.
IV. Pedagogie Educativă. | } | V. Bibliografiî saũ dări de sêma de publicări.
IV. Felurite lucrări. |
|---|---|---|

REVISTA « LUMINA PENTRU TOȚI » ANUL II.

Apărută de la 1 Iuniu 1886 până la 1 Iuniu 1887.

CUPRINDE :

- | | | |
|---|---|---|
| I. Pedagogie și Metodologie.
II. Învățătorul și scôla.
III. Literatură.
IV. Pedagogie Educativă. | } | V. Bibliografiî saũ dări de publi-
cații.
VI. Felurite lucrări. |
|---|---|---|



**Următoarele persoane sunt rugate să bine-voască
a-și plăti datoria.**

Michail Vasiliu . . .	Podurile	—	Bacău	Lei 20
George Sentea . . .	Racova	—	«	» 20
A. Ștefănescu . . .	Lapoși	—	Buzeu	» 30
G. V. Constantinescu	Maxenu	—	«	» 30
Const. Păsculescu .	Sutești	—	Brăila	» 30
Axente Stroiescu . .	Tătaru	—	«	» 30
V. Poreauu	Cara-Murat	—	Constanța	» 30
I. Munteanu	Smulți	—	Covurlui	» 30
N. I. Ghinescu	Riul Alb	—	Dâmbovița	» 30
I. Constantinescu . .	Moroieni	—	«	» 30
Ștef. Ionescu	Vârtej	—	Ifov	» 20
Casandru Popescu . .	Crevedia	—	«	» 20
I. Crețenu	Călăreți Seinoica	—	«	» 20
Maria Matciescu . . .	Popești Băcu	—	«	» 15
G. Teodorescu	Socarici	—	Ialomița	» 30
P. Nicolescu	Roseti	—	«	» 30
T. Teodorescu	Lupșani	—	«	» 30
C. Teodorescu	Dudești	—	«	» 30
R. Bărbulescu	Poiana	—	«	» 30
N. Găbrian	Câmpu-Lung	—	«	» 30
I. Lăzărescu	Nucșora	—	Muscel	» 14
C. Enăchescu	Cetățenii din Deal	—	«	» 22
G. Cătănescu	Băliilești	—	«	» 18
Eftimie Grigorescu .	Telegă	—	Prahova	» 30
D. Teodorescu	Câmpnri	—	Putna	» 30
Miron Dăscălescu . .	Jiția	—	Râmnicu-Sărat	» 25
Marin Nițescu	Hotăreni	—	Romanași	» 30
Panaït Băncilă	Giurești	—	Suceava	» 30
Marin Bunescu	Suhaia	—	Teleorman	» 20
P. G. Măcescu	Piatra	—	«	» 30
I. Ilașevici	Zlotești	—	«	» 30
I. Mirea	Socetu Néga	—	«	» 30
B. R. Georgescu	Vama Sulina	—	Tulcea	» 14
Pr. I. Georgescu	Cheia	—	Vâlcea	» 20
G. Alexandrescu	Bărbătești	—	«	» 30
D. Andreiescu	Titireciu	—	«	» 30
V. Georgescu	Ionești Mincului	—	«	» 30
Fotache Popescu	Marcea	—	«	» 20
I. Diaconescu	Bătășanii	—	«	» 30
Toma Grigorescu . . .	Măldărești	—	«	» 30
C. Alex. Ciurénu	Zăpodeni	—	Vaslui	» 25
C. Popescu	Băbăița	—	Vlașca	» 20
Pr. I. Scorténu pentru N. Popescu, Com. Róta		—	«	» 20